

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ PREZENČNÍ STUDIUM

2013 – 2016

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Šimon Klein

**Zobrazení druhé světové války ve filmu a konfrontace
s realitou**

Praha 2016

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Jiří Šindar

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR FULL-TIME STUDIES

2013 – 2016

BACHELOR THESIS

Šimon Klein

**Movie creation of Second World War and making
comparation with historical truth**

Prague 2016

The Bachelor Thesis Work Supervisor: PhDr. Jiří Šindar

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne .....

Šimon Klein

Anotace

Bakalářská práce se zabývá zobrazením druhé světové války ve filmu a její konfrontace s realitou. Teoretická část práce se zabývá popisem podkladů pro konfrontování vybraných filmů se skutečnými historickými událostmi. Popisuje rozdíl mezi dokumentárním a hraným filmem, historickými událostmi během druhé světové války a rekvizitami, které jsou použity ve vybraných filmech (letouny, tanky, zbraně a uniformy téže doby). Praktická část analyzuje vybrané filmy a poukazuje na historické nepřesnosti jak ve sledu událostí, tak i v použitých rekvizitách a kostýmech.

Klíčová slova

Bitva v Ardenách, Druhá světová válka, Historický dokumentární film
Historický hraný film, Nepřítel před branami, Pearl Habor, Ponorka U571, Stalingrad,
Železná srdce.

Annotation

The bachelor thesis is concerned with depicting World War II in film and its confrontation with reality. It is also concerned with the description of resources for confronting the depicted movies with real historical events. It describes the difference between a documentary and artistic movie, historical events during World War II and the stage properties used in selected movies (aircrafts, tanks, weapons and uniforms of the same era). The practical part analyses the selected movies and points to historical inaccuracies concerning the sequence of events as well as the stage properties and costumes.

Key words

Battle of the Bulge, Enemy at the Gates, Fury, Historical documentary film, Historical feature film, Pearl Harbor, Stalingrad, U-571, World War II.

OBSAH

ÚVOD	8
TEORETICKÁ ČÁST.....	9
1 ROZDÍL MEZI DOKUMENTÁRNÍM A HRANÝM FILMEM.....	9
1.1 DOKUMENTÁRNÍ FILM.....	9
1.1.1 <i>Historický dokumentární film</i>	9
1.2 HRANÝ FILM	10
1.3 ROZDÍL MEZI DOKUMENTÁRNÍM A HRANÝM FILMEM	10
2 HISTORICKÉ UDÁLOSTI II. SVĚTOVÉ VÁLKY	11
2.1 STALINGRAD	11
2.2 PONORKOVÁ VÁLKA (1942 – 1945)	12
2.3 NĚMECKÁ OFENZIVA V ARDENÁCH	13
2.4 PEARL HARBOR.....	14
2.5 LETOUNY II. SVĚTOVÉ VÁLKY.....	14
2.5.1 <i>Německé letouny ve II. světové válce</i>	14
2.5.2 <i>Spojenecké letouny ve II. světové válce</i>	15
2.6 TANKY II. SVĚTOVÉ VÁLKY	15
2.6.1 <i>Tanky</i>	15
2.6.2 <i>Lehké tanky</i>	15
2.6.3 <i>Střední tanky</i>	16
2.6.4 <i>Těžké tanky</i>	16
2.6.5 <i>Stíhače tanků a samohybná děla</i>	17
2.6.6 <i>Samohybná houfnice</i>	17
2.6.7 <i>Podpůrná vozidla</i>	17
2.7 ZBRANĚ II. SVĚTOVÉ VÁLKY	18
2.8 UNIFORMY II. SVĚTOVÉ VÁLKY.....	19
2.8.1 <i>Uniforma</i>	19
2.8.2 <i>Ruské uniformy v období II. světové války</i>	19
2.8.3 <i>Německé uniformy v období II. světové války</i>	19
PRAKTICKÁ ČÁST	21
1 METODIKA POROVNÁNÍ	21
2 NEPŘÍTEL PŘED BRANAMI.....	22
2.1 ÚVOD K FILMU: NEPŘÍTEL PŘED BRANAMI.....	22
2.2 ANALÝZA FILMU: NEPŘÍTEL PŘED BRANAMI	22
2.3 ZÁVĚR K FILMU: NEPŘÍTEL PŘED BRANAMI.....	26

3	STALINGRAD	27
3.1	ÚVOD DO FILMU: STALINGRAD	27
3.2	ANALÝZA FILMU: STALINGRAD	27
3.3	ZÁVĚR K FILMU STALINGRAD	31
4	BITVA V ARDENÁCH	32
4.1	ÚVOD DO FILMU: BITVA V ARDENÁCH	32
4.2	ANALÝZA FILMU: BITVA V ARDENÁCH.....	32
4.3	ZÁVĚR K FILMU: BITVA V ARDENÁCH	39
5	ŽELEZNÁ SRDCE	41
5.1	ÚVOD K FILMU: ŽELEZNÁ SRDCE	41
5.2	ANALÝZA FILMU: ŽELEZNÁ SRDCE	41
5.3	ZÁVĚR K FILMU: ŽELEZNÁ SRDCE.....	42
6	PONORKA U-571	43
6.1	ÚVOD K FILMU: PONORKA U-571	43
6.2	ANALÝZA FILMU: PONORKA U-571	43
6.3	ZÁVĚR K FILMU: PONORKA U-571	46
7	PEARL HARBOR	47
7.1	ÚVOD DO FILMU: PEARL HARBOR.....	47
7.2	ANALÝZA FILMU: PEARL HARBOR	47
7.3	ZÁVĚR K FILMU: PEARL HARBOR.....	49
	ZÁVĚR	50
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	52
	SEZNAM OBRÁZKŮ	55

ÚVOD

Tato práce se zabývá historickými omyly ve vybraných filmech. Zejména rozdílem mezi uměleckým světem ztvárněným na stříbrném plátně a pravdivými historickými prameny.

Cílem této práce je zvýšit veřejné vědomí o znázornění nepřesných historických souvislostí v hraných filmech. Divák by si měl uvědomit rozdíl mezi historickým dokumentárním filmem a historickým hraným filmem. Tyto historické hrané filmy by měl divák považovat za kulturní zážitek, nikoli za přesné, historické vyličení dané události v naší historii.

Tento cíl autor práce poukáže na vybraných filmech s tematikou II. světové války. Díky faktům z teoretické části této práce je autor schopen v praktické části analyzovat historické nepřesnosti ve vybraných filmech. Konkrétně pak poukázat na drobné i větší odchylky v historických souvislostech a jejich oddělení od historické pravdy.

Autor se nesnaží hodnotit, zda filmy historické hrané mají přesně popisovat historii dané doby, ale snaží se pouze rozšířit povědomí diváků o těchto nepřesnostech. Práce by měla přispět k tomu, aby fiktivní fakta z těchto filmů byla vnímána jako skutečná fakta z historie.

TEORETICKÁ ČÁST

1 ROZDÍL MEZI DOKUMENTÁRNÍM A HRANÝM FILMEM

1.1 Dokumentární film

„Dokumentární film lze charakterizovat jako „tvůrčí zpracování reality“. Poprvé se objevil na přelomu 19. a 20. století a od té doby se ustavičně proměňuje – těžší z neustálého rozvoje filmové technologie, přizpůsobuje se moderním druhům médií, ale také odráží nové myšlenky a postoje měnící se společnosti. Postupně se dokumentární filmy začaly také diferencovat, a vznikaly tak různé druhy. Dokumenty rozšiřují obzory, inspirují a vzdělávají. Zpravidla mívají alespoň jeden z následujících cílů: dokumentovat konkrétní téma za účelem uchování, znalostí o něm, odhalit něco nového o daném tématu, umožnit divákovi vcítit se do života natáčených lidí, obhajovat myšlenky, postoje nebo témata prezentované ve filmu, upozornit na problémy současného světa.“ (Strachota, 2012)

1.1.1 Historický dokumentární film

Historický dokumentární film (pomocný název vytvořený pro specifické potřeby této práce – běžně používaný název je: výkladový dokument) je charakteristickým druhem dokumentárního filmu, který se zabývá zachycením historických událostí. V současné době je historický dokumentární film považován za nejjednodušší a nejpohodlnější zdroj dějinných událostí pro diváka.

Dokumentární film v minulosti zaznamenal manipulaci s aktuálními událostmi. Příkladem je německá režisérka propagandistických dokumentárních filmů Berta Helena Amalie Riefenstahlová, zkráceně Leni Riefenstahlová. Její tvorba se ve 30. a 40. letech 20. století zabývala manipulací s fakty v propagaci nacistické Třetí říše. Její dokumentární filmy procházely revizí říšského ministra propagandy Josepha Goebbelse. Filmy Leni Riefenstahlové nebyly o přesném, nezávislém zachycení faktů tehdejší doby, ale o emoční manipulaci s divákem. Příkladem této manipulace je zachycení postavy Adolfa Hitlera z pohledu kamery, aby dostala jeho postava majestátnosti a respektu. V dokumentu využila také emočního podkreslení díky dramatické hudbě ve vhodných momentech dokumentu.

1.2 Hraný film

„Film postavený na hereckých projevech ať už herců z povolání, nebo naturščíků. V podstatě nejrozšířenější druh filmu, s největším dopadem a oblibou u diváků. Existují sice samostatné programy, a dokonce specializovaná kina filmů dokumentárních a populárně vědeckých, případně animovaných (třeba pásma pro nejmenší diváky), ale do kina se chodí hlavně na hraný film.“ (Bernard, a další, 1988)

Hraný film je systémem audiovizuálních znaků (záběrů), jejichž řazením vyprávíme příběh. Vyvolává v recipientovi sdělení, emoce, případně katarzi. Je neobyčejně obtížným a komplikovaným procesem po stránce technické, ekonomické a zejména umělecké. Od okamžiku, kdy vznikne nápad, až do chvíle, kdy se hotový film předvádí na plátně či v televizi, uplyne mnoho měsíců, někdy i pár let.

Příběh v tomto druhu filmu je v převážné většině smyšlený, případně inspirován skutečnou událostí. V součinnosti všech složek podílejících se na tvorbě filmu, počínaje obrazovou složkou, hudbou, hereckými výkony a dalšími tvůrčími složkami, se snaží co nejúčinněji zaujmout diváka.

Jedním z druhů hraného filmu je film zachycující historické události. Tento typ je často doplněn o vyjádření: Inspirován skutečnou událostí. Z těchto důvodů vyplývá, že se nejedná o přesnou interpretaci historické události, nýbrž o zasazení příběhu do kontextu dané doby. O to víc je kladen důraz na rekvizity, kostýmy a prostředí spojené s prezentovaným obdobím. V této souvislosti se používá termín dobové rekvizity a kostýmy, případně dobový film, historický film a jiné. Při vytváření filmové atmosféry zastávají nenahraditelnou roli.

1.3 Rozdíl mezi dokumentárním a hraným filmem

Hlavním rozdílem mezi historickým dokumentárním a historickým hraným filmem je míra pravdivého vykreslení dějinných událostí. Dokument, zejména výkladový, se pokouší o objektivní prezentování daného období či události, aniž by se pokoušel vyvolat uměle vytvořené emoce. Cílem hraného filmu je přesný opak. Jeho primárním úkolem je v divákovi vyvolat předem vybranou emoci (viz. Podkapitola: Hraný film).

2 HISTORICKÉ UDÁLOSTI II. SVĚTOVÉ VÁLKY

II. světová válka byla globální ozbrojený konflikt, který probíhal ve všech koutech světa a jehož se účastnila většina tehdejších států. Z hlediska současnosti lze druhou světovou válku nazvat nejničivějším konfliktem v dějinách lidstva.

Její destrukci mnoho filmů líčí v podobě rozbořených a zdevastovaných měst, rozbořených přístavů a vypleněných polí, kde místo obilí jsou rozsety pouze krátery po dělostřeleckých granátech. Již zde u filmů z toho období můžeme pozorovat jistou odchylku od tehdejší reality. Je vysoce nepravděpodobné, aby byly pole a louky posety mrtvými těly ještě dříve, než zde bitva vůbec proběhla. Tento historický nedostatek lze například pozorovat ve filmu *Železná srdce* (viz kapitola: *Železná srdce*).

Průběh druhé světové války je s ohledem na vybrané filmy rozdělen na Východní frontu, Západní frontu, námořní bitvy, konflikt v Pacifiku a bitvu o Atlantik. Každá z těchto oblastí měla svá specifika. Jak specifikace uniforem a výzbroje, tak i v podobě techniky, která zde byla použita. V případě vylodění v Normandii v „Den D“ byly pro potřeby konkrétní akce použity tzv. Howardovy hračky, tedy různé úpravy tehdejší vojenské techniky. Nejznámější „hračkou“ je úprava Duplex drive, tedy přidání dvou lodních šroubů na tehdejší tank Sherman, aby mu bylo umožněno obojživelné vylodění na písčinych plážích Normandského pobřeží¹. (Václavů, 2014)

Začátek druhé světové války, pokud půjdeme až k jejím skutečným příčinám, můžeme datovat již od Versaillské smlouvy z roku 1919. V této době byly tehdejšímu Německu uděleny vysoké reparace. Vzniklá ekonomická situace, kterou snad nejbarvitěji vykresluje román Ericha Marii Remarquy *Černý obelisk*, vedla ke konfliktu, který dnes může nazývat největší katastrofou lidstva.

2.1 Stalingrad

Období podzimu a zimy roku 1942 se stalo časovým úsekem, který se do historie lidstva zapsal, kromě jiných bitev i bitvou o město Stalingrad. Toto město, se stalo jedním z tří základních bodů, na kterých zastavila Rudá armáda německou ofenzivu, nazývanou jako operace Barbarossa (operace Barbarossa byla německou invazní operací na území

---

¹ Howardovy hračky byly pojmenovány podle jejich autora majora Johna Howarda, který připravil většinu vylepšení pro operaci Overlord

tehdejšího Sovětského svazu. V pozdější fázi operace se cílové body orientovaly na města Leningrad (na severu bylo cílem oslabit severní flotilu Sovětského svazu), Moskvu (střední linie měla za cíl dobytí hlavního města Sovětského svazu), Stalingrad. Cílem operace Barbarossa na jižní linii bylo dobytí ropných polí na Kavkaze. Tyto ropné zásoby představovaly taktickou výhodu a zároveň znamenaly klíčovou možnost pro německé mechanizované jednotky získat cenný válečný materiál.

Bitvy se zúčastnila 62. armáda Sovětského svazu, velitelem byl gen.-por. V.I.Čujekovem, a 6. armádou Třetí říše pod vedením Fridrichem W.E. Paulusem. Německé jednotky na podzim roku 1942 obklíčily město Stalingrad a po intenzivním bombardování došlo k vpádu Wehrmachtu do města. Zde se linie zastavila až do ruského útoku v roce 1943 (Bitva o město Stalingrad byla jednou z prvních bitev v historii lidstva, které se v současnosti nazývají „válkou ve městě“; tento konkrétní typ vedení bitvy se projevoval agresivním bojem o každý dům).

Finálním útokem byla operace Uranus. Tuto ofenzivu schválil Stalin v září roku 1942. Cílem operace bylo poražení dvou rumunských armád a následné obklíčení německé 6. armády ve Stalingradu. (Porter, 2011 stránky 78-87)

2.2 Ponorková válka (1942 – 1945)

V prosinci roku 1941 vyhlásil Adolf Hitler válku Spojeným státům. Tímto aktem byl umožněn německému říšskému námořnictvu (Kriegsmarine) agresivnější postup proti konvojům, které zásobovaly Velkou Británii. Tyto konvoje představovaly výrazný strategický cíl. Trasy těchto konvojů byly situovány v severním Atlantiku. Toto umístění tras znemožňovalo německému letectvu napadat konvoje, kde byly umístěny letecké základny Luftwaffe. Trasy konvojů byly v dostatečné vzdálenosti, aby nebyly ohroženy ani standartními jednotkami Kriegsmarine v podobě bitevních lodí a křižníků.

Německé námořnictvo vidělo jedinou efektivní možnost v napadání konvojů prostřednictvím ponorek (*německy U-boat*.) Tato specifická plavidla umožňovala nepozorovaný útok na obchodní lodě a následné „zmizení“ Kriegsmarine. Obohatila taktiku německých ponorkových oddílů o takzvanou taktiku „vlčí smečky“. Jednalo se o využití ponorek ve větší skupině s cílem zvýšit jejich účinnost při útocích na spojenecké

konvoje. Nejvýraznější skupinou byly ponorky 3. flotily (v roce 1941 potopily ponorky německého Kriegsmarine přes 1250 spojeneckých lodí v Atlantiku, velkou část těchto lodí byla součástí právě 3. flotily). Tato flotila byla složená z dvaceti ponorek, zastoupených typy VIIB a VIIC s dvěma primárními základnami v přístavech Kiel a La Rochette. (McNab, 2010)

2.3 Německá ofenziva v Ardenách

V zimě roku 1944 obnovila německá armáda 9. tankovou divizi, která unikla z obklíčení u Falaise. Tato tanková divize byla obnovena z původního počtu 12 tanků (mimo jiné stíhači tanků Jagpanzer 38 für 7.5cm, pak 39, zvaný Hetzer a samohybná houfnice Leichte Feldhaubitze 18/2 auf Fahrgestell Panzerkampfwagen II Sf) na plný počet divize. Divize byla doplněna novými obrněnci, mezi kterými byly těžké tanky Panzerkampfwagen VI Ausf E (SdKfz 181), Panzerkampfwagen IV Ausf H (SdKfz 161/2) a samohybnými děly Panzerjäger 38 mit 7,5cm Pak 40/3 Ausf M (SdKfz 138). Později během ofenzivy v Ardenách byla doplněna o různé typy obrněných strojů z německých rezerv, mezi nimiž byly tanky Panzerkampfwagen V Ausf G (SdKfz 171) a dálkově řízený pokladač náloží Schreuerer Ladungstrager Ausf B (SdKfz 301).

Uvedená divize byla obnovena za účelem proražení linie spojenců a následného obležení zbylých jednotek na území Belgie. Operace následně vstoupila do dějin jako proslulá německá ofenziva v Ardenách. Přestože 9. tanková divize při zahájení operace zaznamenávala úspěch, stejně jako v letech 1939/1940 při prvních bojích v Ardenách, byl tento postup zastaven spojeneckými vojsky. Jednou z příčin zpomalení postupu a následného ústupu byla nedostatečná zásoba pohonných hmot pro mobilní mechanizovanou divizi.

Tanky, samohybná děla, samohybné houfnice a pěší oddíly ztracené při ofenzivě v Ardenách představovaly vysokou ztrátu pro obranné síly Německa. Je tedy pravděpodobné, že právě ofenziva německé armády způsobila rychlejší pád Třetí říše. Německá armáda pocítila ztrátu svých obrněných sil vzhledem k faktu, že německá taktika byla na mechanizovaných jednotkách stavěna. (Bishop, a další, 2006 stránky 95-96)

2.4 Pearl Harbor

Japonsko uzavřelo spojeneckou smlouvu s Třetí říší, čímž vyhlásilo válku Spojenému království. Následovalo vynucené povolení k využívání vichistických základů v Indočíně, na kterou reagovaly Spojené státy a Velká Británie zmrazením aktiv Japonska v amerických bankách. Stejná byla i reakce Japonska.

V důsledku těchto omezení bylo Japonsko nuceno hledat způsob, díky kterému by mohlo získat nerostné suroviny. Výsledkem byla japonská invaze do Číny a zvyšující se agrese v indočínských vodách. (kolektiv autorů, 1985 stránky 137-138)

Zvyšující se nelibost Spojených států a potřeba kontroly nad Pacifickým oceánem postavila japonské velitele před otázku, zda mají vyhlásit válku Spojeným státům, nebo počkat a riskovat napadení. Z hlediska faktů bylo jisté, že Spojené státy do II. světové války vstoupí.

Japonsko se rozhodlo pro kladný manévry, při kterém své válečné záměry neodhalilo předem. Teprve až 7. prosince 1941 udeřil speciálně vytvořený svaz letadlových lodí pod vedením admirála Čúičiho Naguma na základny v Pearl Harboru. Japonský svaz čítal 6 letadlových lodí s 432 letadly. Eskortu letadlovým lodím poskytovaly dvě bitevní lodě a 17 dalších doprovodných plavidel.

Dvě vlny leteckého útoku si vyžádaly americké ztráty v podobě osmi bitevních lodí (mezi nimi i „pýcha“ pacifické flotily USS Arizona), šesti křižníků, 272 letadel a více než 2400 lidských životů. Během náletů nebyly poškozeny žádné letadlové lodě, které byly toho dne se zbytkem pacifické flotily na cvičení mimo přístav. (kolektiv autorů, 1985 str. 139)

Tento válečný akt byl primárním impulzem pro plnohodnotný vstup Spojených států do II. světové války.

2.5 Letouny II. světové války

2.5.1 Německé letouny ve II. světové válce

Německé letecké síly zvané Luftwaffe navazovaly na tradici leteckých jednotek I. světové války. Luftwaffe v II. světové válce disponovala vysokou technologickou převahou nad

spojeneckými vzdušnými silami. Jedinou slabinou německého letectva byl nedostatek zkušených a dobře vycvičených pilotů. Tento faktor se nejvíce projevoval na efektivitě německých vzdušných sil v posledních fázích války. Německá letadla lze rozdělit do několika primárních skupin: (Bishop, 2010)

- Stíhačky - efektivní jednomístná letadla určené pro vzdušný souboj. (BF 109)
- Bombardéry – vícemístný letoun s dlouhým doletem vyzbrojen bombami pro volný pád v pumovnici (He 111).
- Střemhlavé bombardéry - lehký jednomotorový bombardér využívající ke shození pum střemhlavý let (Ju 87).
- Dopravní a průzkumná letadla - jedná se o podpůrný typ leteckých sil s úkolem průzkumu či zásobování (Fi 156 – průzkumný letoun, Ju 52 – dopravní letadlo).

2.5.2 Spojenecké letouny ve II. světové válce

Spojenecké letecké síly byly vizuálně i technologicky značně rozličné. Za nejvyspělejší letoun na straně spojenců je považován britský stíhací letoun Spitfire. Tento konkrétní typ byl jediným, který dokázal svými vlastnostmi konkurovat svému německému ekvivalentu v podobě letounů Bf – Messerschmitt.

2.6 Tanky II. světové války

2.6.1 Tanky

Obrněná vozidla určená pro bojové operace jsou nazývána tanky. První užití tankových sil je evidováno v bitvě na Sommě 15. 9. 1916. Již od prvního využití obrněných jednotek bylo armádním velitelům jasné, jakou strategickou sílu tato vozidla představují. Do konce první světové války zahájili všichni výraznější účastníci svou vlastní výrobu tanků. Během II. světové války již existovalo velké množství různých variant tanků a bylo třeba je kategorizovat dle jejich vlastností a určení.

2.6.2 Lehké tanky

Tyto obrněné jednotky primárně slouží k podpoře pěchoty. Jejich nízká hmotnost, díky lehkému pancéřování, v kombinaci s vysokou rychlostí tvoří ideální podpůrnou jednotku pro pěší oddíly. Pro tento účel byly lehké tanky vyzbrojeny děly s nižší ráží. Tato děla byla vyzbrojována vysoce explozivní municí v boji proti pěchotě a lehce obrněným cílům.

Lehké tanky německé armády byly vybaveny sekundární výzbrojí v podobě kulometu MG 40. Zástupce této skupiny je PanzerKamfWagen I. Ausf B. (Bishop, a další, 2006 str. 24) Lehké tanky západních spojenců byly vybaveny kulometem Browning ráže 50BMG (12,5 mm). Zástupce této skupiny je M3A3 (Stuart Mk. V). (TEadmin, 2014a)

2.6.3 Střední tanky

Kategorie středních tanků představuje kombinaci tanků těžkých a lehkých. Jsou to obrněná vozidla určená k boji s pěchotou nebo s těžkými obrněnými tanky. Jedná se o středně pancéřovaná vozidla, která se vyznačují vysokou mobilitou a silným pancéřováním. V boji byla využívána taktika známá jako „ukroucení tanku“. Jedná se o specifický způsob, při kterém lehčí tank objíždí těžší tank dokola, aby nemohl být zaměřen primárním dělem těžkého tanku. Při tomto kroužení se lehčí tank snaží nalézt kritické místo v protivníkově pancéřování.

Střední tanky byly nejrozšířenějším typem tanků za druhé světové války. Mezi jejich zástupce patří tanky M4 Sherman , M4A3E2 Jumbo (USA) (TEadmin, 2014b), tank T-34 (SSSR) a tanky Panzerkampfwagen IV (Německo). (Bishop, a další, 2006 str. 30)

2.6.4 Těžké tanky

Tato kategorie vznikla za II. světové války a označovala tanky s vysokou hmotností (přibližně 60-70tun). Tyto tanky se vyznačují nízkou mobilitou. Maximální rychlost těchto tanků je přibližně poloviční než u tanků kategorie lehké tanky. Tyto pomalejší tanky nacházejí svá pozitiva na straně palebné síly, kterou zajišťují děla vysoké ráže (88 mm) a velmi silné pancéřování. Jejich primárním účelem byl boj s jinými tanky. Německá armáda v čele s Adolfem Hitlerem si byla plně vědoma psychologického dopadu takového stroje na bojišti. Proto konstrukce mnoha těchto tanků byla přizpůsobena vizuální stránce. Nejlepším příkladem je německý těžký tank Panzerkampfwagen VI – Tiger. Tento těžký tank, měl za účelem zvýšení psychologického dopadu svůj charakteristický tvar. Tento tvar však nesl svá negativa. Rovné plochy tanku Tiger často svíraly pravý úhel s projektily, které byly na tank vystřeleny, a to zvyšovalo pravděpodobnost penetrace pancéřování a následnou ztrátu tanku. Tiger byl za tímto účelem vybaven zesíleným pancéřováním, které snížilo maximální rychlost na 38 km/h. (Bishop, a další, 2006 str. 72)

Dalšími zástupci této kategorie byly tanky KV-1 (SSSR), A22 Infantry tank Mk. IV Churchil (VB) a americký M 26 Pershing.

2.6.5 Stíhače tanků a samohybná děla

Stíhače tanků jsou obzvláště těžce odlišitelné od samohybných děl. V principu se tyto tanky od sebe liší způsobem zabudování děla na tank. Samohybné dělo - je to název, který se používá pro standardní protitanková děla umístěná do konstrukce jiného klasického tanku. Stíhače tanků vizuálně připomínají klasický tank. V obou případech se jedná o mobilní vozidlo. Primární výzbrojí je vždy dělo vysoké ráže. Jak samohybná děla, tak i stíhače tanků jsou primárně určeny k ničení nepřátelských obrněnců z kategorie těžké tanky. Původně měla samohybná děla sloužit jako dělostřelecká podpora pěších oddílů, zatímco stíhače tanků měly sloužit k boji s jinými tanky. Ke konci II. světové války tyto rozdíly téměř zmizely.

Charakteristickými vlastnostmi těchto strojů bylo slabé pancéřování, vysoká mobilita a vysoká palebná síla. Mezi nejznámější zástupce patřily německé tanky Stug (Sturmgeschütz III ausf B a Sturmgeschütz IV) (Bishop, a další, 2006 str. 68) a americké M10 a M36.

2.6.6 Samohybná houfnice

Samohybné houfnice na rozdíl od samohybných děl využívají pro střelbu dlouhou balistickou křivku. Jedná se o stroj složený z podvozku tanku, na který byla namontovaná houfnice. Tyto stroje se během bitvy držely v pozadí. Jejich způsob střelby jim umožňoval útok na velkou vzdálenost bez vizuálního kontaktu s cílem. Charakteristikou této kategorie je velmi vysoká ráže (až 20cm), velký dostřel, nízké pancéřování a nízká pohyblivost.

2.6.7 Podpůrná vozidla

Podpůrná vozidla byla rozdělena do různých podkategorií v rámci jejich účelu. Jedná se o vozidla určená k transportu jednotek (Mittler Schützenpanzerwagen Ausf A, M16Halftrack), zajištění komunikace (Panzerfunkwagen 8-Rad) a protiletické obrany

(Flakpanzer IV / 2cm Vierling, M16 Halftrack version AA). (Bishop, a další, 2006 str. 35)

2.7 Zbraně II. světové války

Střelné zbraně pěších oddílů se dělí do základních kategorií:

- Pušky – pušky představovaly základní výzbroj pěších oddílů. Jedná se o klasickou neopakovací zbraň s dlouhou hlavní.
  - Německé jednotky – Kar 98
  - Americké jednotky – poloautomatická puška M1 Garand a M1 Carabine
  - Britské jednotky – Lee-Enfield Mk III.
  - Sovětské jednotky – Mosin-Nagant 1938
- Samopaly – automatické útočné zbraně s vysokou kadencí, ale nižší ráží.
  - Německé jednotky – MP 40
  - Americké jednotky – Thomson M1 a samopal M3
  - Britské jednotky – Sten Mk II.
  - Sovětské jednotky – PPŠ-41 Špagin
- Kulomety – automatické, pevně postavené zbraně s vysokou kadencí a ráží.
  - Německé jednotky – MG 40
  - Americké jednotky - Browning M1919A4
  - Britské jednotky – Bren (původně vyráběný v Československu pod označením ZB-26)
  - Sovětské jednotky – M1910 Maxim (vyroben za I. Světové války)
- Osobní zbraň
  - Německé jednotky – Parabellum P-08 Luger
  - Americké jednotky – Colt M1911A1
  - Britské jednotky – Webley Mk. 4
  - Sovětské jednotky – Tokarev T 33
- Granáty – jsou explozivní protipěchotní zbraně využívající k usmrcení cíle střepin kovového obalu (např.: Mk 2 Pineapple, StHg. 24 Handgrate)

(Hanz, 2007)

2.8 Uniformy II. světové války

2.8.1 Uniforma

Uniforma neboli také stejnokroj, je jedním z charakteristických znaků vyjadřující příslušnost k určité skupině lidí. Na první vizuální pohled je tedy člověk schopen identifikovat příslušnost daného člověka k určitému odvětví. Uniformy se dělí na pracovní, školní, zájmové, sportovní a také zejména vojenské.

2.8.2 Ruské uniformy v období II. světové války

Stejnokroje sovětských ozbrojených sil nerozlišují uniformy na standardní typy, jako například vycházková, slavnostní či polní. Jejich uniformy se rozdělují pouze dle příslušnosti k armádní sekci. Hlavní rozdíly těchto uniforem jsou znak, barva a pokrývka hlavy. (Tomáš, 2011 str. 284)

Standardní uniforma ruské pěchoty:

Standardní uniforma ruské pěchoty je složena z blůzy a kalhot vojensky zelené barvy khaki, v zimním období také z kabátce. Pokrývku hlavy představuje brigádýrka pro důstojníky a poddůstojníky, standardní helma vzoru SU a lodička. U námořnických sil je uniforma barvy modré spolu se základní pokrývkou hlavy, která má na konci charakteristické modrobílé mašle. (Tomáš, 2011 str. 287)

2.8.3 Německé uniformy v období II. světové války

Standardní uniforma německého důstojníka v letech 1941 – 1944:

Standardní uniforma německého důstojníka působícího na území Sovětského svazu se skládala z kalhot a saka šedozelené barvy, doplněna brigádýrkou v téže barvě. (Krawczyk, 2003 stránky 52-55)

Brigádýrka:

Dominantou brigádýrky byla říšská orlice držící hákový kříž. Na černém štítu můžeme naléznout standardní znak německé armády Wehrmacht - vyšívané větve dubových ratolestí a kovových kovadů. Celkový dojem brigádýrky je doplněn identifikačními znaky důstojníka – propletená lanka šedé a zlaté barvy. (Krawczyk, 2003 str. 54)

Sako:

Na důstojnickém uniformním saku nalezneme pět míst s umístěnými armádnímu insigniemi Třetí říše. Prvním místem je límec saka s hodností důstojníka. Druhým místem jsou náramenní značky, kde se opakuje hodnost důstojníka z límce, pouze v jiném formátu. Třetím místem pro insignii je místo nad pravou náprsní kapsou, která odkazuje na příslušnictví k dané armádě – pěší, tankové, jízdní, námořní anebo letecké. Čtvrtým znakem je levá náprsní kapsa. Tento prostor je vyhrazen pro osobní vyznamenání během služeb. Nejčastějším vyznamenáním je říšský kříž nižší třídy, který daný jedinec obdržel za účast na bojové akci. Posledním, pátým znakem, je prostor na pravé paži, který sloužil k příslušnosti jednotek. (Krawczyk, 2003 str. 54)

Kalhoty:

Uniformní kalhoty jsou standartní pro všechny jednotky armády Třetí říše, lišily se pouze barvou. (Krawczyk, 2003 str. 53)

PRAKTICKÁ ČÁST

1 METODIKA POROVNÁNÍ

Následující část práce se zabývá analýzou vybraných filmů s uměleckým záměrem a jejich konfrontace s filmovou realitou. Tyto filmy mají společné pojítko – II. světovou válku. Filmy byly vybrány na základě osobních preferencí autora, divácké sledovanosti.

V rámci analýzy budou rozebírány filmy:

- Nepřítel před branami (Východní fronta)
- Stalingrad (Východní fronta)
- Bitva v Ardenách (Západní fronta)
- Železná srdce (Západní fronta)
- Ponorka U-571 (Válka v Atlantiku)
- Pearl Harbor (Válka v Pacifiku)

Autor této práce porovnává vybrané filmy s jejich historickými podklady a jejich relevantnost. Mezi hodnotící kritéria pro porovnání filmů patří:

- Historické události
Zde autor hodnotí prezentaci historických dat a událostí ve vybraných filmech, zda odpovídají skutečnosti.
- Rekvizity
Zde autor hodnotí použití rekvizit ve filmech v porovnání s historickou skutečností. Hodnotí zejména vizuální stránku rekvizit a jejich případnou reálnou funkčnost v souladu s událostmi.
- Kostýmy
Autor srovnává použité kostýmy s jejich reálnou podobou v daném období a místě.

2 NEPŘÍTEL PŘED BRANAMI

2.1 Úvod k filmu: Nepřítel před branami

Film zabývající se jednou z nejdůležitějších a nejkrvavějších bitev východní fronty za druhé světové války nese jméno Nepřítel před branami (Enemy at the Gates). Vznikl v roce 2001 v americko-britsko-německé koprodukcí pod vedením zkušeného režiséra Jeana-Jacquesa Annauda.

„17. července roku 1942 začala jedna z největších bitev II. světové války. Bojovalo se o průmyslové město na Volze, tehdejší Stalingrad, a velení obou armád - sovětské i německé - si byla vědoma, že právě zde se rozhodne o konečném vítězství. Příběh, inspirovaný stejnojmennou knihou amerického historika Williama Craiga, líčí - v dramatickém rámci krvavého válečného střetu - souboj ruského ostřelovače Vasilije Zajceva s německým rozvědčíkem majorem Konigem. Ten dostal za úkol zlikvidovat vojáka z Uralu, který má pro sovětskou válečnou propagandu nesmírnou cenu. Jeho nadřízený Danilov z něj doslova "stvořil" zářivý prototyp skromného, prostého a přitom neohroženého hrdiny, schopného bez zaváhání položit život za vlast. Netuší, že si tím také postavil do cesty soka v lásce. Německá strana věří a doufá, že smrt Vasilije by alespoň na čas ochromila bojeschopnost rudoarmějců u Stalingradu.“ (Distributor, © 2001-2016a)

2.2 Analýza filmu: Nepřítel před branami

Již na začátku filmu v prologu (čas filmu: 4:51) je možné nalézt jednu drobnější chybu v geografickém znázornění vrcholu Třetí říše. Pokud pomineme fakt, že mapa z hlediska tehdejšího rozložení světa není validní, tak zásadní nedostatek představuje znázornění samotného města Stalingrad. To je ve filmu zobrazeno jako pomalu dobývané německou armádou, ačkoliv recitovaný text mluví o vrcholné fázi Třetí říše. Pokud se tedy budeme držet informace, že se jedná o konec roku 1942 (vrcholné období Třetí říše), mapa by měla vypadat jinak. Celý západní břeh Volhy by měl být obsazen německou armádou. Prakticky se tedy dá říci, že v listopadu roku 1942 německá armáda dobyla město Stalingrad. Jenom východní břeh zůstával stále pod kontrolou Rudé armády. (Porter, 2011)

Za druhou historickou chybu se dá považovat mylné znázornění útoku německých bombardérů Ju 87, přezdívaných „Stuka“². Tento letoun byl známý svými střemhlavými nálety, při kterých shazoval pumy. Ve filmu je letoun Ju 87 vyobrazen ve chvíli, kdy přechází do střemhlavého letu za účelem kulometného náletu. Pro tento typ útoku byl střemhlavý let negativem. Střemhlavý let se využíval pouze pro shovení bomb. Docházelo totiž k zvýšení stability letu bomby, a tudíž rapidnímu zvýšení přesnosti kýženého impaktu. Nevýhodou však byla výrazná rizika spojená se ztrátou kontroly nad letadlem, která měla v mnoha případech za následek jeho zřícení. Proto je vysoce nepravděpodobné, že by pilot stíhacího bombardéru Ju 87 zvolil tuto taktiku. Za výraznější chybu lze však považovat fakt, že podle pramenů při bitvě o Stalingrad letouny Ju 87 použity nebyly. Německá armáda využívala Luftwaffe především jako zásobovací sílu. Pouze v září roku 1942 mělo Luftwaffe rozkazy týkající se bombardování. Pro tyto účely byly zvoleny klasické bombardéry a letouny typů Ju 52, He 111, Ju 86, Fw 200 a He 177. Německá armáda v bitvě o Stalingrad stíhací bombardéry Ju 87 nevyužívala. Je jasné, že filmaři se pro tento typ rozhodli pro jeho známý design a pro možnost využití charakteristického zvuku. (Bishop, 2010 stránky 128-129)

Následující chyba není ani tak historickou, jako filmařsky-realistickou. V čase filmu 15:58 jedna z hlavních postav, komisař Danilov, míří na německého důstojníka ve sprše. Hlavice závěru je v pozici nezajištěno. V dalším záběru je pozice hlavice v pozici zajištěno a úderník funguje. Ve filmu byl vynechán záběr, kdy Danilov přesune hlavici závěru do správné pozice. Celá situace tak ztrácí na věrohodnosti.

V 21. minutě filmu je příjezd Nikity Sergejeviče Chruščova. Tato postava by měla představovat nejvyššího velitele operací ve Stalingradu. V pramenech však o Nikitě S. Chruščovovi nejsou žádné informace. Operace ve Stalingradu je nazývána jako operace Uranus pod vedením generál-poručíka V.I. Čujkova (62. armáda Sovětského svazu). Tento fakt vede k tezi, že filmová postava Chruščova je v tomto filmu smyšlená. (Porter, 2011)

---

² Název „Stuka“ je odvozen od německého rohu, který byl namontován na přední část letadla. Tyto rohy při střemhlavém náletu, kterými byly letouny Ju 87 charakteristické, vydávaly proslulý zvuk, jako předzvěst blížící se zkázy.

Obrázek 1: Mapa bitvy o Stalingrad – fotografie z filmu

Zdroj: (Annaud, 2001)

Obrázek 2: Mapa bitvy o Stalingrad

Zdroj: (Bishop, a další, 2006 str. 85)

Historickou chybou jsou však také zbraně zobrazené v tomto obraze. Aby bylo dosaženo odlišení jednotek, které představují osobní gardu Chruščova, je jejich primární výzbroj odlišná od výzbroje obyčejných vojáků Rudé armády. Dalším oddělovacím znakem jsou jejich uniformy, které představují jakousi směs uniforem námořních sil Rudé armády a pěších oddílů. Mnoho prvků, jako například čepice a kabátce, jsou znakem uniforem sovětského námořnictva. (Tomáš, 2011) Za zajímavý omyl lze však považovat volbu pušek (primární výzbroj vojáků) pro tuto jednotku. Pro tyto účely byly zvoleny pušky Mosin-Nagant 44, které byly začleněny do výzbroje Rudé armády až v roce 1944. Charakteristickou změnou pro tuto pušku, která ji výrazně odděluje od jiných typů pušek Mosin-Nagant, je pevně připojený, sklápěcí bajonet na boku pušky. Je nereálné, aby puška typu 44 byla do výzbroje sovětských vojsk zařazena dříve, než byla vůbec vyrobena.

Za velmi matoucí lze považovat ve filmu několikrát zmíněný cíl útoku na město Stalingrad. Většina historiků se shoduje, že důvodem postupu německé šesté armády na město Stalingrad byla nutnost dobýt ropná naleziště na Kavkaze. Tento zdroj ropy byl zásadní pro materiální podporu východní fronty, konkrétně pro potřeby východních mechanizovaných jednotek. Z tohoto důvodu byl také cílem operace Fall Blau Stalingrad a Kavkaz. Ve filmu je několikrát mylně předkládána bitva o Stalingrad jako zásadní pouze z důvodu, že nese jméno Josifa Stalina. Tento fakt byl jistě jedním z důležitých faktorů, které ovlivňovaly důležitost bitvy, ale rozhodně nebyl stěžejním. (Bishop, a další, 2006)

Posledním historicky nepřesným detailem je vyobrazení znaku jednotky horských myslivců na uniformě německého majora Königa. V 33. minutě filmu přijíždí na východní frontu německé odstřelovačské eso, major König. Přijíždí ve slavnostní německé uniformě a na pravém rukávu má znak jednotky německých horských myslivců. Znak na uniformě má však světlejší, než byl znak ve skutečnosti. I přesto, že je možné, aby tento znak ztratil postupem času svou barvu, tak v případě vyličení dané postavy ve filmu tento fakt autor práce zcela zavrhuje. Osoba, která si svou standardní uniformu nechá čistit po každé akci, by nedovolila, aby tak důležitý znak, jako je znak jednotky, byl zašpiněn. Bohužel v této scéně znak barevně připomíná tmavě zelenou, která byla rozhodnutím o uniformách přiřazena administrativě. (Tomáš, 2011 str. 324)

2.3 Závěr k filmu: Nepřítel před branami

Film *Nepřítel před branami* je rozhodně zajímavým filmovým i historickým zážitkem. Jedná se o film, který zajímavým způsobem vykresluje hořkost života ve válkou zničeném městě Stalingrad. Ve filmu je mnoho historických nepřesností, i přesto že je založen na stejnojmenném historickém románu. Román byl napsán skutečným historikem, který na filmu také spolupracoval.

Dá se konstatovat, že film, z hlediska historie relativně přesně vykresluje hrůzy, které se během války odehrávají. Film *Nepřítel před branami* se, až na malé odchylky, drží historických faktů, které jsou pouze drobně upraveny, aby koexistovaly s hlavním příběhem.

3 STALINGRAD

3.1 Úvod do filmu: Stalingrad

V ruské produkci vznikl v roce 2013 válečný dramatický film v režii Fjodora Bondarčuka. Film byl zasazen do prostředí zdecimovaného města Stalingrad. Doba, ve které se film odehrává, by měla být stejná jako tomu je u filmu *Nepřítel před branami* (viz kapitola: *Nepřítel před branami*). Každý z filmů ale popisuje jinou událost, jiný příběh a z tohoto důvodu, je také nazíráno na tamní události zcela jiným pohledem. Liší se zde pohledy historické i pohledy umělecké.

„Skupina odhodlaných ruských vojáků se uprostřed zničeného města ze všech sil snaží před nemilosrdnou německou armádou ubránit strategickou budovu. Během obléhání vzniká mezi vojáky a mladou ruskou ženou, která v domě žije, nečekané pouto. Režisér Fedor Bondarčuk ve filmu Stalingrad zkombinoval napínavé bojové scény s lidským dramatem ruských vojáků, několika zbývajících civilistů a německých okupantů.“
(Bontonfilm, © 2001-2016)

Film Stalingrad už ve svém elementárním základu narušuje fakta, která lze nalézt v historických pramenech. Film oplývá mnoha výbornými filmovými efekty, které jsou sice ohromující pro diváka po vizuální stránce, ale zarážející pro historiky po stránce faktů. Tento kinematografický počín je založen na odhodlání ruských vojáků vyhnat německou šestou armádu z města, které neslo jméno nejvyšší osobnosti Sovětského svazu Josifa Stalina. Je až zarážející, s jakým silným vlastenectvím byl film natáčen. Jedná se o hrdinské činy, kde jen malá hrstka sovětských vojáků dokáže vyhnat téměř celou divizi Paulusovy šesté armády. Je nepravděpodobné, aby skupina sovětských vojáků v tak malém počtu porazila početnější a lépe vyzbrojenou divizi nepřítele.

3.2 Analýza filmu: Stalingrad

Jednu z menších nepřesností, které si autor této práce všiml, může divák nalézt v 12. minutě filmu. Skupina ruských jednotek, která svým pohybem připomíná spíše speciální jednotku, zaútočí na opevněnou pozici Wehrmachtu. Po vizuální stránce ale tato jednotka připomíná spíše běžné jednotky Rudé armády až na rozdíl ve výzbroji. Jedinou, skutečně

speciální jednotkou té doby byla pouze britská SAS³. Chybou však je, že pojem Rozvědčici, jak jeden z poblíž stojících vojáků jednotku nazve, není vzhledem k datu (podzim 1942) relevantní. Přesto se tato skupina po celou dobu filmu chová jako speciální jednotka Specnaz. Příkladem v pohybu je průchod zákopy v začátku filmu, kde se jednotka drží v příkrčeném postoji a používá celtu pro utajení své světelné signatury. Jejich taktický pohyb po bojišti ve čtyřech se přesně drží formace, kterou v současnosti používají speciální jednotky jako SAS. Co se výzbroje týče, jednou z chyb, která stojí za zmínku, je zpoždění detonace protipěchotních granátů. Zpoždění detonace je s ohledem na filmový čas zkrácena na minimum, a to jak z pohledu německé, tak i sovětské výzbroje. Ve skutečnosti je čas detonace u obou typů protipěchotních granátů vyšší. Podle údajů mají tato zařízení jednoduchý chemický časovač, který explozi posune o 4-6 sekund.

Jedna z nejvýraznějších odchylek je pěší „hrdinský“ útok Sovětské armády na německé pozice v 15. minutě filmu. Ve filmu je tato událost vyobrazena v podobě průniku Sovětské armády „ohnivým peklem“ vyvolaným zapálenou ropou z místních ropných zásobníků. Sovětská armáda se doslova vrhne skrze plameny na německé vojáky, kteří se dají na ústup. Zde se dostáváme k prvnímu omylu. Již od středověku jsou ohnivá zeď či jiné formy blokády, založené na oxidaci uhlíku, považovány za téměř neproniknutelné. Je to ovlivněno lidským faktorem, který je řízen pudem sebezáchovy. Tento faktor se využívá i dnes při krocení davu v podobě latentních (nezabíjecích) zbraní. Je tedy vysoce nepravděpodobné, aby Sovětská armáda prošla plameny v míře, v jaké je zobrazena ve filmu. Dalším historickým omylem je výzbroj Sovětské armády. Jak bylo popsáno v kapitole Nepřítel před branami, sovětské vojsko disponovalo velmi omezeným množstvím materiálu. Sovětská armáda v roce 1942-1943 nemohla vyzbrojit své vojáky samopaly PPŠ-41 (Špagin), když ve skutečnosti disponovala pouze puškami Mosin-nagan 38, a to v omezené míře. Lépe vyzbrojená 6. armáda vyzbrojí pro tento úkol ve

---

³ SAS je zkratka pro Special Air Service, je to první skutečně speciální jednotka na světě, která vznikla v severní Africe v roce 1941. Zakladatelem byl David Stirling, který si jako první uvědomil, že je třeba se zaměřit také na speciální výcvik jednotek, aby výsledný oddíl mohl plnit neobvyklé úkoly. Tyto postupy převzaly, za II. světové války, pouze americké speciální jednotky v podobě Rangers. Ruská armáda převzala myšlenku speciálních jednotek až v 50. letech s jednotkou Specnaz, do té doby v sovětské armádě existovalo několik speciálně určených skupin v podobě např. rozvědčků. Tyto skupiny nelze považovat za plnohodnotnou speciální jednotku. Rozvědčici operovali až za Studené války. (Ryan, 2004 stránky 74-79)

filmu svou jednotku puškami Kar 98 a několika kulomety MG40. Ve skutečnosti by většina vojáků této jednotky disponovala samopaly, vzor MP 40.

Za matoucí popis se dá považovat popis okolí dobyté pozice v 25. minutě filmu. Postava Čvanova popisuje, co vidí v optice zaměřovače. Je sice pravděpodobné, že v hrůzách bitvy bylo nepodstatné, jak se daný objekt nazývá skutečně, ale z hlediska historie se jedná o omyl. V hledáčku totiž Čvanov vidí, jak sám v dialogu sděluje, obrněný transportér, který je ve skutečnosti německé samohybné dělo Sturmgeschutz III. Typu Ausf. B. (Bishop, a další, 2006 str. 140)

V průběhu bitvy, která se odehrává v 45. minutě filmu, je několik záběrů, na kterých hlavní hrdina, ztvárněný Pjotrem Fjodorovem, střílí. K této potyčce dochází po upálení dvou civilistů, kdy jednotky Rudé armády zaútočí, aby pomstily německé porušování lidských práv. Zde došlo spíše k filmařské chybě. V jednom záběru útočí postava na Němce a v ruku drží ruskou důstojnickou pistoli Tokarev T33. Hned po střihu v ruku svírá německou pistoli Parabellum P-08 Luger. V následujícím záběru však opět drží ruskou pistoli. Pokud lze tedy přijmout fakt, že hlavní hrdina svou osobní zbraň zahodil (pravděpodobně, z důvodů nedostatku munice), aby zdvihl pistoli německou, obraz nemá logické vysvětlení.

Celý válečný obraz je zakončen ústupem ruských vojáků před minometnou palbou. Minometný granát je ve své podstatě velmi podobný klasickému granátu. Jedná se o granát, který ke své cestě na místo určení využívá tlaku exploze v tubusu. Po dopadu minometný granát exploduje a jeho smrtící účinek není v explozi samotné, nýbrž ve střepinách, kterým je explozí předaná hybná síla. Tyto střepiny se po bojišti pohybují rychlostí zvuku ve všech směrech, a to do vzdálenosti až 100 metrů od místa detonace. Z tohoto důvodu je zcela nereálné a nepravděpodobné, aby nebyl jediný ruský voják zasažen, když se pohybují na relativní rovině v blízkosti impaktu minometného granátu, jak tomu je ve filmu.

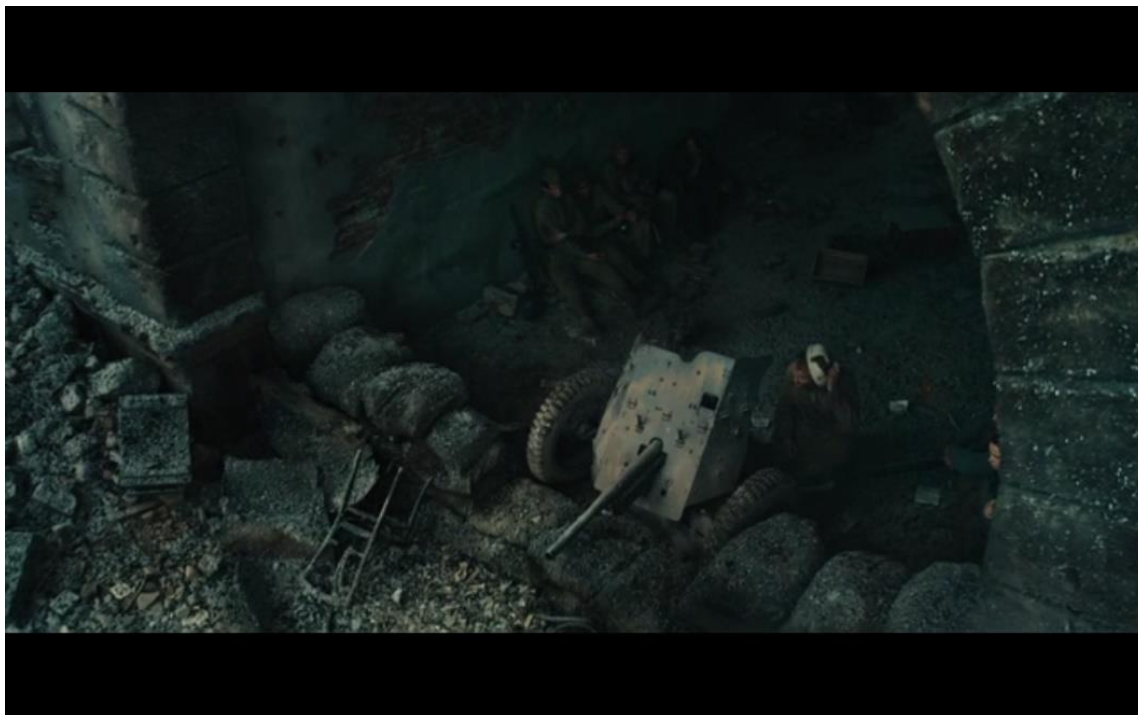
Snad nejabsurdnější scéna přichází v čase 1 hodina a 14 minut. Ruští vojáci použijí lehké protitankové dělo PAK k likvidaci obrněných německých pozic. Tato scéna obsahuje několik omylů, a to v podobě kombinace historicko-fyzikálně-logických chyb. Za prvé zde máme velitele obsluhy děla typu PAK, který jakožto ruský voják obsluhuje německé protitankové dělo. Je sice dost možné, že během předchozích bojů mohla ruská jednotka

zajmout a využít obsazené německé dělo, ale z důvodu komplementárnosti ruské a německé munice je to vysoce nepravděpodobné. Ruské jednotky za II. světové války používaly jiný typ munice, konkrétně pak s jinou ráží. Z tohoto důvodu, je nepravděpodobné, aby ruská dělostřelecká jednotka měla tendenci ponechat si a využívat německé dělo. Vzhledem k munici s jinou ráží u těchto dvou jednotek by v pozdějším čase měla Sovětská armáda nedostatek munice pro toto dělo. Druhou nepřesností je samotný odraz dělostřeleckého granátu od hlavně tanku T-34, který ještě jednoznačně disponuje neobvyklou modifikací věže použitou, dle pramenů, v oblasti Stalingradu. (Porter, 2011) Při použití tohoto děla dojde ke změně přímé trajektorie střely, která je ovlivněna odrazem o pancéřování věže a následně zasáhne vysoce explozivní munici v německých liniích. I ve filmu je zmíněna absurdita této situace. Z teoretického pozorování vyplývá, že s ohledem na vyobrazení situace ve filmu je nereálné, aby byl tento výstřel vůbec proveditelný teoreticky, natož prakticky, jak je ve filmu vyobrazeno. Množství faktorů, které mohou tento výstřel ovlivnit, je velké množství. Jedním z nich může být prohnutí pancéřování, poškození střely, citlivost roznětky až po drobné faktory, které není možné vidět pouhým okem, ale které mají neméně důležitý vliv na výsledný odraz. Je pravděpodobné, že při správném spočítání úhlu odrazu dojde k zásahu výbušné munice⁴. Je nereálné, aby bylo možné spočítat a následně realizovat takový výstřel.

---

⁴ Za II. světové války se u všech stran používaly u obrněných jednotek dva typy munice. V základu to byla munice průrazná (penetrační), která se používala proti obrněným cílům. Tato munice díky svým vlastnostem měla vysokou průbojnost, aby mohla projít pancéřováním a následně usmrtit osádku tanku. Druhým typem byla tzv. HE munice (z anglického High Explozive). Tato vysoce explozivní munice se využívala pro boj s pěchotou a lehce obrněnými cíli.

Obrázek 3: Německé dělo PAK obsluhované ruskými jednotkami – fotografie z filmu

Zdroj: (Bundarčuk, 2013)

3.3 Závěr k filmu Stalingrad

Film Stalingrad z roku 2013 je spíše než filmem historickým ukázkou technických možností současného ruského filmu. Z hlediska filmové vědy je film neobvykle zajímavě natočený, a to především z hlediska filmových efektů. Jeho znázornění historických faktů a představený příběh již takové ovace nezaznamenal, jak vyplývá z hodnocení a komentářů na ČSFD.cz. Film získal pouhých 53 % (údaj z ledna 2016). Tento výsledek lze považovat za nedostačující, vzhledem k rozpočtu filmu. Nejvíce filmu ubrala na věrohodnosti nepravdivost historických faktů a nevýrazný příběh. Hodnocení filmu a komentáře (v zásadě negativní) zároveň poukazují na stále se zvyšující tendenci diváků na historickou validitu filmů s touto tematikou.

4 BITVA V ARDENÁCH

4.1 Úvod do filmu: Bitva v Ardenách

V 60. letech vzrostl zájem, aby se ve filmech objevovalo téma 2. světové války. Toto téma bylo dlouhou dobu po konci skutečné války považováno za tabu. Teprve v roce 1965 přišel do kin skutečný velkofilm zabývající se touto tematikou. Film nesl název Bitva v Ardenách, v režii Kena Annakina. Zrodil se kinematografický počín, který líčí útrapy a zvěrstva západní fronty při německé ofenzivě v prosinci roku 1944. Tato filmová tvorba v délce 160 minut provede diváka bitvou o Bostogne, Malmédský masakr a mnoho dalších. Film však odpovídá tendencím doby, ve které vznikl, a tudíž jeho přesnost k historickým rekvizitám je minimální (viz kapitola Analýza filmu: Bitva v Ardenách).

„V prosinci 1944, kdy už všichni věří, že Německo je poraženo a konec války se blíží, podniknou Němci poslední zoufalý protiútok na relativně klidném úseku fronty v Ardenách. Tanky plukovníka Hesslera se pokusí prolomit frontu s pomocí záškodnické jednotky v amerických uniformách a zničit strategicky důležitý most přes řeku Ur. Podplukovník Kiley zjistí, že největší slabinou Němců je zásobování pohonnými hmotami. Chce obratným manévrováním dosáhnout toho, že Němci všechny zásoby spotřebují. Hessler však záměr prohlédne a s patnácti tanky vyrazí dobýt nedaleký americký sklad pohonných hmot. Právě tady se odehraje jedno z klíčových střetnutí slavné bitvy.“ (Nova, © 2003-2016)

4.2 Analýza filmu: Bitva v Ardenách

Film je velice ovlivněný dobou svého vzniku. V 60. letech 20. století nebylo dostatečné množství rekvizit potřebných pro realizaci takového filmu, proto se autoři rozhodli nahradit větší množství rekvizit, které by měly odpovídat německé technice, rekvizitami z amerických řad. Tento ústupek ze strany autorů vzbudil značnou nevoli na straně historiků. Následující text se proto bude věnovat jejich analýze a umístění ke správným historickým údajům.

Hned na začátku filmu čeká na diváka nepříjemný omyl. Americké průzkumné letadlo je nahrazeno německým průzkumným letounem Fi 156 Storch. Tato historická nepřesnost je jednou z mála, při kterých došlo k záměně americké techniky za německou. Celý film je jinak formován přesně opačně. V tomto obraze je nastíněn úvod do děje. Bohužel

neznalý divák může být zmaten, protože z důvodu technických možností filmařské techniky 60. let je špatně patrné, že se jedná o americké letadlo. Toto letadlo je sice pro zjednodušení označeno americkými výsostnými znaky, ale z důvodu kvality a rozlišení obrazu, je obzvláště při použití celků, těžké určit, že se jedná o letadlo na straně spojenců. Tento problém je silněji umocněn i způsobem natáčení, kdy letadlo často nalétává na kameru frontálně, tedy z pozice odkud výsostné znaky letadla viditelné nejsou⁵. (Vlacha, 2015) Druhou nepřesností je uniforma německého plukovníka Hesslera, který by měl být důstojníkem SS. Přesto v začátcích filmu má na sobě uniformu běžnou pro důstojníka německé regulérní armády Wehrmacht. Tento omyl je opraven přibližně v první třetině filmu, od které plukovník Hessler vystupuje v uniformě velitele tanku, která již odpovídá svými znaky uniformě SS. (Krawczyk, 2003) Přesto zde chybí insignie 9. tankové divize. (Bishop, a další, 2006 str. 95) Zároveň je třeba si uvědomit, že postava velitele tankových vojsk plukovníka Hesslera je s největší pravděpodobností zcela vymyšlená. Ve skutečnosti byl vrchním velitelem 5. pancéřované armády generál Hasso-Eccard von Manteuffel. Je zcela nepravděpodobné, aby generální štáb, potažmo samotný Adolf Hitler, jmenoval do vedení celé armády s tak důležitým úkolem, jakým bylo rozdělení spojeneckých sil, pouhého plukovníka, byť sebeúspěšnějšího. Plukovník mohl velet „pouhé“ divizi, ovšem bez možnosti učinit tak závažná rozhodnutí, jaká je možné zaznamenat u plukovníka Hesslera několikrát během filmu (Bishop, 2009 stránky 166-167).

Snad nejvýraznějším pochybením v rekvizitách filmu Bitva v Ardenách je úmyslná záměna amerických tanků M48 Patton za německé Tigry. Ve filmu se s tímto omylem poprvé setkáme v 8. minutě filmu, kdy je plukovníku Hesslerovi představen prototyp tanku M 48 Patton jako tank Tiger. Tank Tiger měl diametrálně odlišný typ struktury a byla pro něj charakteristická dělostřelecká věž kruhovitěho typu, zároveň byl i přes své silné pancéřování zranitelný na plochách, které mohly velmi snadno svírat ostrý úhel proti dělu nepřátelského tanku⁶. Mezi slabiny tanku Tiger (Panzerkampfwagen VI.) patřily

---

⁵ Od dob I. světové války až po současnost jsou pro umístění výsostných znaků frakce využívána místa viditelná ze strategicky důležitých úhlů. Jsou to křídla, a to zespodu i z vrchu, aby pozemní jednotky mohly identifikovat letoun a zároveň i letadla nad ním. Dále to je bok letadla a směrovky sloužící jako identifikační znaky pro letouny ve stejné letové výšce (na boku letounu jsou zároveň umístěny také informační údaje o příslušnosti letounu k jednotce / peruti).

⁶ Úhel dopadu munice na pancéřování tanku ovlivňoval, zda dojde k penetraci pancéřování a následné smrti osádky nebo k odražení munice.

především prostor střelce a řidiče, dále pak zadní část s motorem. (viz kapitola: Analýza filmu: Železná srdce). Znázorněný tank by tedy mohl být tzv. King Tiger, což je však nepravděpodobné. Tento tank nebyl nikdy začleněn do výzbroje obrněných sil Třetí říše a neexistují důkazy, zdali byl skutečně vyroben pro účely boje. Předpokládá se, že tank King Tiger zůstal pouze prototypním modelem. Je tedy nejpravděpodobnější, že tank M 48 Patton, by měl představovat pozdější těžký tank Panzerkampfwagen V. Ausf. G, který by byl pouze proporčně srovnatelný s tankem M 48 Patton. Panzerkampfwagen V. Ausf. G, přezdívaný Panter, byl dominantou německých obrněných sil. Jeho silné pancéřování bylo pro většinu amerických děl neprostřelitelné. Tank Panter měl také ohromnou palebnou sílu, kterou mu zajišťovala prodloužená hlaveň primárního děla o ráži 88mm. Největší slabinu však tyto tanky měly ve své spotřebě, která se pohybovala v rozmezí 500 – 1500 l/100km. Tato slabina byla jako jediná správně znázorněna ve filmu. Tímto však podobnost s tanky Panter končí. Historické prameny se shodují, že tank Panzerkampfwagen V. Ausf. G byl základní silou v obrněných jednotkách 5. pancéřované armády s přízviskem Adolf Hitler. Tato armáda se ofenzivy v Ardenském lese účastnila, proto lze předpokládat, že ve filmu měl skutečně operovat tank Panter. Je pravděpodobné, že autoři filmu se rozhodli pro použití amerického tanku M 48 Patton z důvodu nedostatku tanků Panter. Jejich podobnost je však pouze v podobné konstrukci. Tank Panter, na rozdíl od tanku Patton, nemá schránku s municí vyčnívající z hlavní věže, ale zabudovanou přímo ve věži. Rozdílem je také tonáž tanku, kdy tank Panter se svými 50,2 tunami patří mezi těžké tanky a tank Patton patří mezi lehké tanky. Tento rozdíl v typu tanku by byl patrný ve finální tankové bitvě (2:15:00-2:20:00), kdy došlo ke střetu mechanizované armády generála Montgomeryho s tanky Panter. Americké tanky, ve filmu zastoupené tanky M5A3, by byly čtyřikrát menší než tanky Panter a jejich schopnost prostřelit pancéřování tanků Panter by byla extrémně nízká. Ve skutečnosti v Ardenách páteří amerických obrněných sil byly tanky Sherman, Jumbo, Patton a stíhače tanků s vysokou ráží. Lehké tanky se v roce 1945 používaly již jen jako podpůrné mechanizované jednotky podporující pěchotu (Bishop, a další, 2006 str. 179), (Haskew, 2011 stránky 162-169).

Obrázek 4: Americký tank M48 Patton s německým označením – fotografie z filmu

Zdroj: (Annakin, 1965)

Obrázek 5: Německý těžký tank Panter

Zdroj: (Bishop, a další, 2006 str. 179)

V 35. minutě filmu se objevila scéna, kdy americký seržant střílí z průzoru bunkru, s největší pravděpodobností na Němce (film důvod střelby nevysvětluje). V ruce třímá americkou poloautomatickou pušku M1 Garant s optikou. Přestože již v roce 1945 byla snaha namontovat optiku na poloautomatickou pušku, brzy se od tohoto modelu upustilo, protože nepřinášel očekávaný efekt. Zbraň byla vysoce nepřesná a i přes svou zvýšenou kadenci nedosahovala nikterak vysoké přesnosti, která je u odstřelovacích zbraní důležitá. Americká armáda proto volila vysoce přesnou zbraň s nižším zpětným rázem v podobě americké klasické ostřelovací pušky Springfield. Je proto vysoce nepravděpodobné, aby tento konkrétní seržant bojoval s experimentální zbraní, když by ve skutečnosti spíše používal lehčí a efektivnější samopal Thomson, který se ve filmu neobjevil a byl nahrazen samopalem M3A1 zvaný „Olejníčka“. Je však pravděpodobné, že na podzim roku 1945, by převládal samopal Thomson nad samopalem M3A1 (Hanz, 2007).

Chyb v technice nebyla ušetřena ani podpůrná vozidla mechanizované pěchoty. V 47. minutě filmu se poprvé objevuje německý Halftrack⁷. Ve filmu však není vyobrazen německý Schützenpanzerwagen jakéhokoli typu (v roce 1945 pravděpodobně Schützenpanzerwagen I. Ausf. D), nýbrž americké polopásové vozidlo M26. Přestože se z hlediska praktičnosti tato dvě vozidla téměř neliší, jejich design je velice rozličný a konkrétní design těchto dvou polopásových vozidel je především současnému divákovi, se zájmem o druhou světovou válku, dobře známý. Toto vozidlo bylo ve filmu, americkému vzoru o to podobnější že bylo osazeno kulometem Browning na místo německého ekvivalentu MG 42. (Bishop, a další, 2006 stránky 50-51).

Jeden ze záběrů filmu v 54. minutě nastiňuje specifickou bojovou taktiku, která se v průběhu II. světové války objevila. V obraze je vyobrazeno, jak německý tank Panter najede do amerického lehkého tanku. Tomuto způsobu eliminace nepřátelského tanku se říká: taran. Jedná se o fyzický úder jednoho vozidla do druhého, kterým lze docílit znehybnění protivníkového vozidla. Tato technika byla původně specifická pro námořní bitvy, kdy lehčí loď využila svou hmotnost a především hybnost k proražení kýlu druhé lodi. Nevýhodou bylo masivní poškození první lodi. Prapůvod tohoto způsobu vedení boje lze nalézt již v antice, kdy se námořní bitvy vedly právě tímto způsobem. V době II.

---

⁷ Halftrack je složeninou slov Half (půl) a Track (dráha, stopa). Jedná se o vozidlo mechanizované pěchoty. Tento dopravní prostředek sloužil k přesunu jednotek i složitějším terénem bojiště, a proto byl zadní náhon nahrazen pásy pro lepší manévrovací možnosti v bahnitém terénu.

světové války tuto taktiku přenesli tankisté Rudé armády i na bojiště pozemní. V momentě, kdy ruskému tanku (zpravidla T-34) došla munice či pokud bylo veliteli tanku jasné, že se blíží konec bojeschopnosti vozidla, najel se svým tankem do protivníkovy obrněného tanku a tímto způsobem obě vozidla vyřadil z boje. Ve filmu je tento, pro východní frontu, charakteristický způsob boje přenesen do Arden. Je vysoce nepravděpodobné, aby řidič či velitel těžkého tanku Panther volil metodu, která by ohrozila mobilitu tanku v bitvě, která se vyvíjí příznivě pro Německo. Jednalo by se o zcela zbytečné plýtvání materiálními zdroji německé armády, za což by osádka takového tanku čekal trest smrti.

Pouhou zajímavostí je chybné znázornění tratě vlaku, po které velitelství spojeneckých vojsk posílá dvě 155mm děla na pomoc ustupujícím americkým jednotkám. Obraz začínající v čase 1:30:50 je pro diváka značně matoucí. Nejprve zde máme krajinu, která připomíná některý z jižních států Spojených států amerických, následně při pohledu před jedoucí vlak vidíme trať ve zrychleném záběru. Zajímavostí zde jsou dráty vysokého napětí určené pro vlaky s elektrickým pohonem. Tato trolej zcela jistě nemohla být nainstalována a používána v roce 1945. Film se proto snaží divákovi, byť nevysloveně, tvrdit, že se jedná o dráty komunikační, které by však nikdy nemohly být namontovány nad koleje a ve skutečnosti by vedly podél kolejí (za předpokladu, že by vůbec podél vlakové tratě namontovány byly). Závěrem tohoto obrazu je zastavení vlaku skupinou německých tanků. V čase 1:31:30 filmu je zobrazena situace, kdy jeden z německých tanků zatarasí výjezd z železničního tunelu. Následným výstřelem tanku je vlak zastaven a zničen. Je vysoce nepravděpodobné, aby tank Panther zaujal takovouto pozici, protože by riskoval své vlastní poškození, v závislosti na hybnosti vlaku⁸. Kontakt vlaku s tak vysokou kinetickou energií, jakou by tento vlak měl, by rozhodně tank Panther o hmotnosti 50 tun nevydržel a došlo by zde k trvalému zničení.

Při leteckém průzkumu objeví americké průzkumné letadlo (opět se jedná o typ Fi 156, viz první bod této kapitoly) kolonu německých tanků Panther směřujících ke skladu paliva. Německé tanky začnou okamžitě sestřelovat letoun. Na tomto záběru by nedošlo

---

⁸ Zákon o zachování energie jasně dokazuje, že by vlak pokračoval dál. Zároveň s ohledem na fyzikální zákony týkající se kinetické energie je pravděpodobné, že vlak vážící několik stovek tun v rychlosti mezi 50 a 100Km/h by měl několikaset metrovou dráhu zastavení i za předpokladu, že by pokračoval mimo koleje.

k novému historickému omylu, kdyby se autoři rozhodli pro běžnější způsob protiletadlové obrany. Zajímavé je, že tanková kolona, která na žádném záběru není doprovázena protiletadlovou baterií, začne letadlo sestřelovat svými primárními děly. S ohledem na technické možnosti tanků je třeba zmínit, že tanková děla nemohou zamířit tak vysoko, jak by bylo potřeba pro sestřelení letadla. Proto je nepravděpodobné, aby využila pro sestřelení letounu tento způsob. Dalším omylem je samotná munice tanků. Tanky ve filmu využívají munici typu Flak. Jedná se o vysoce explozivní munici, která je opatřena roznětkou. Tato roznětka pak může být dvojího typu, barometrická, reagující na určitý tlak vzduchu a explodující v závislosti na předem nastavené výšce, nebo časová, běžnější tak, aby explodovala po určitém čase na nastavené vzdálenosti od cíle. Tato munice Flak následně v blízkosti letounu explodovala a střepiny vzniklé touto explozí poškodily letoun. Tento typ munice tanky nevyužívaly, přestože německá Třetí říše by mohla vyzbrojit své tanky Panther touto municí s ohledem na ráži děla tanku, která byla také 88mm, stejně jako u nejběžnější protiletadlové zbraně německých sil Flak 88. Tanky by v případě potřeby proto použily ruční zbraně a přidavný vrchní kulomet MG 42. Ve skutečnosti však bylo běžnější se spolehnout na mobilní protiletadlovou baterii, kterou v období II. světové války na straně Německa představoval Flakpanzer IV. Wirbelwind⁹ (Bishop, a další, 2006 str. 35)

V závěrečné bitvě (v čase 2:18:19) se divák dozvídá, jakým typem by tanky použité pro americké síly v tomto filmu měly být. Hlavní postava plukovníka Hesslera konstatuje, že spatřil poškozený tank Sherman a následně vydává rozkaz k jeho zničení. Ve filmu však není znázorněn tank Sherman, ale lehký tank M5A3. Je tedy možné usuzovat, že autoři filmu nahradili tanky Sherman, tanky M5A3. Tanková bitva znázorněná filmaři jako bitva lehkých tanků M5A3 na americké straně a středních tanků Patton na straně německé by měla představovat bitvu mezi středními tanky Sherman (M4) a těžkými tanky Panther (Panzerkampfwagen V.). Tato bitva však vinou změny rekvizit působí jako zcela jiný konflikt.

V závěru filmu brání malá hrstka amerických jednotek sklad paliva spojeneckých vojsk. Vojáci se rozhodnou nezapálit sklad, tak jak měli podle rozkazů velitelství, ale především

---

⁹ Flakpanzer IV Wirbelwind byl mobilním protiletadlovým dělem namontovaným na podvozku tanku Panzerkampfwagen IV, pro potřeby protiletadlové obrany byla na tento podvozek namontována otočná věž bez vrchního krytí. Tato věž byla osazena čtyřmi rychlopalnými kulomety ráže 2cm.

velícího důstojníka. Američtí vojáci využijí barelů s palivem, které svalí z kopce na blížící se nepřátelské tanky. Chybou v tomto obraze není ani tak chyba historická jako chemicko-fyzikální. Konkrétně jde o vlastnosti benzínu, který ve své podstatě není natolik výbušný, aby zničil těžce obrněný tank. Tanky jsou určeny pro boj i tohoto typu a nemůže dojít k poškození tanku požárem, pokud mu není vystaven dlouhou dobu. Tato doba však je výrazně delší než doba, za kterou by se tank dostal na pozice amerických jednotek. Tedy tato scéna, která působí vysoce heroicky, je spíše jen filmovou iluzí než historickou realitou.

Poslední historickou nepřesností je Malmédský masakr, který se ve filmu odehrává v časech 1:14:00 až 1:21:00. Ve filmu je situace prezentována jako úmyslné vraždění vojáků, kteří byli zadrženi, popřípadě se vzdali, německým jednotkám. Situace kolem Malmédského masakru není dodnes zcela jasná. Těsně po válce bylo obecně platné, že se jednalo o zločin proti lidskosti a že poprava vězňů byla nařízena vedením německé armády. V současnosti se většina historiků shoduje, že se masakr odehrál jinak, než je ve filmu prezentováno. S největší pravděpodobností zastřelil německý důstojník jednoho z vězňů, který byl navíc zdravotníkem v okolí stojících vojáků. Ti se v reakci na vzniklou situaci snaží utéct. Tato situace vyvolala zmatek, který měl za následek brutální střelbu do neozbrojených a několik stovek mrtvých. Následné nahlášení masakru, který se odehrál přeživšími na spojeneckém velitelství, zvýšilo snahu jednotlivých vojáků porazit Třetí říši (Wolochatiuk, 2010). Konkrétní scéna je tedy pouze vymyšlená. Přesto však má svou vlastní emotivní hodnotu vzhledem k faktu, že byla převzata do filmu Johna Maddena *Mandolína kapitána Corelliho* z roku 2001.

4.3 Závěr k filmu: Bitva v Ardenách

Tento film byl v době svého uvedení do kin ohromným filmařským počinem. I v současnosti lze považovat tento film za úspěšný, jak dokazuje i jeho hodnocení 74 % na česko-slovenské filmové databázi. Film se v mnoha ohledech nedrží historických faktů a často se zdá, že se spíše nechal strhnout fantazií autorů. Ve skutečnosti je mnoho chyb způsobeno dobou vzniku filmu. Autoři původně zamýšleli použít jako tankové rekvizity tanky Tiger, ale v 60. letech 20. století tato technika nebyla k dispozici. Kopie těchto tanků v roce 1965 nebyly vyrobeny a zrekonstruovaných tanků zase nebyl dostatek.

Jednalo se o praktické rozhodnutí, které tehdejšímu divákovi nepřišlo zvláštní. Současný divák, který je s tématem povětšinou seznámený, ať již množstvím jiných válečných filmů, prostým výzkumem na internetu či trendem věrohodných počítačových her, je náročnějším divákem vyžadujícím historickou relevanci především v otázkách rekvizit filmu.

5 ŽELEZNÁ SRDCE

5.1 Úvod k filmu: Železná srdce

V roce 2014 byl uveden do kin americký velkoformátový režiséra Davida Ayera nazvaný Železná srdce (v originále Fury). Tento akční, dramatický a válečný film, situovaný do konce II. světové války, je pozoruhodným skloubením umělecké a historické pravdy o tankistech konce II. světové války.

„Duben 1945. Zatímco se spojenecká armáda pokouší o finální ofenzívu na evropské frontě, ujímá se válečný veterán, armádní seržant Wardaddy (Brad Pitt), velení tanku Sherman a vydává se s jeho pětičlennou posádkou na vražednou misi v týlu nepřítele. Tváří v tvář přesile početní i palebné a v doprovodu naprostého zelenáče, který se v jejich četě souhrou okolností ocitl, je Wardaddy se svými muži nucen získat navzdory veškeré pravděpodobnosti štěstí na svou stranu a dovést do úspěšného konce své hrdinské pokusy zaútočit na samotné srdce nacistického Německa.“ (Falcon, © 2001-2016)

5.2 Analýza filmu: Železná srdce

Ve filmu je znázorněn ozbrojený konflikt v čase: 1:19:00 až 1:24:00. Tohoto souboje se ve filmu účastní celkem čtyři tanky, tři na straně spojenců, zastoupené tanky Sherman a Jumbo. Německá strana je v tomto střetu zastoupena tankem Panzerkampfwagen VI přezdívaný Tiger. V tomto souboji však bylo nereálné, aby se tyto tanky střetly, protože při obraně Třetí říše tyto tanky nebyly zařazeny do výzbroje německých bránících sil (1945). Tank Tiger je ve válečné filmografii často zobrazován pro své ikonické tvary. Tento typ tanku byl ve skutečnosti použit pouze v severní Africe jako tank Afrikacorps a na východní frontě jako součást 6. mechanizované divize (Bishop, a další, 2006 stránky 72-73, 145).

Jediná následná chyba, která však celý film provází, by se nejlépe dala nazvat chybou logickou. Film v noha momentech ve snaze přiblížit divákovi atmosféru rýsuje scénu jako zdecimovanou krajinu posetou krátery a mrtvými těly. Z logické dedukce lze usoudit, že pokud do nějaké oblasti dorazí válka, nemusí být nutně zničena a zpustošená válečným úsilím. Tyto scény však film doprovázejí po celou jeho délku a v mnoha případech nelze nalézt historické ani logické vysvětlení těchto výjevů.

5.3 Závěr k filmu: Železná srdce

Film Železná srdce patří k nejmladším filmům z vybraných filmů v této práci. Zároveň, díky svému hodnocení (75 %, Csfid.cz), patří mezi nejúspěšnější historické filmy. Poukazuje na skutečnost, že současný divák vyžaduje od filmu nejen příběh, ale především historicky relevantní fakta prezentovaná prostřednictvím vizuálně zajímavých a přesných rekvizit.

Tento film také dokazuje, že historická přesnost působí intenzivním dojmem, který může diváka rychleji a hlouběji vtáhnout do období, jež je filmem prezentováno.

6 PONORKA U-571

6.1 Úvod k filmu: Ponorka U-571

Režisér Jonathan Mostow se rozhodl natočit film, který popisuje proces získání kódovacího stroje enigma¹⁰. Po vzoru filmu Das Boot natočil film s ponorkovou tematikou. Jeho počín byl do kin uveden v roce 2000 pod názvem Ponorka U-571 (v originálním názvu pouze U-571). Film, vzniklý v americko-francouzské koprodukci, lze i v současnosti považovat za jeden z nejlépe natočených filmů o ponorkách II. světové války.

„Píše se rok 1942. Druhá světová válka. Americké vojenské námořnictvo prožívá peklo v podobě útoků německých ponorek s jejich nevyzpytatelným "Enigma codem". Posádka USS-33 byla nečekaně povolána do akce, protože spojenecké síly objevily německou ponorku U-571, která byla poničena předchozím útokem. Posláním Američanů je teď vniknout do německé ponorky, najít na palubě dešifrovací přístroj a neprozradit Němcům, že se dostal do cizích rukou. Jenže samozřejmě nic nejde tak, jak je naplánováno a právě při zpáteční cestě s dekódérem na raft, kterým měl být přístroj dopraven na americkou ponorku, je náhle americká ponorka zasažena. Posádka poručíka Andrewa Tylera (Matthew McConaughey) je nucena vrátit se na poničenou německou U-571 a snažit se přežít v zoufalých podmínkách (bez radiového spojení a jen s jedním torpédem) napadení německou vojenskou válečnou lodí.“ (Distributor, © 2001-2016c)

6.2 Analýza filmu: Ponorka U-571

Úvodní scéna filmu zanechá diváka do momentu torpédového útoku německé ponorky U-571 na materiální konvoj v severním Atlantiku. Ponorka U-571 je inspirována skutečnou ponorkou nesoucí toto označení. Dle pramenů se tato ponorka skutečně vyskytovala v oblasti působení vlčích smeček a dokonce k této úderné skupině patřila. Jednalo se o vedoucí ponorku šestičlenné Vlčí smečky, do které patřily i ponorky: U-572, U-573, U-652, U-701 a U-752. Ponorky se pohybovaly v blízkém prostoru a tvořily tak jakýsi útvar. Kapitánem a zároveň vedoucím útvaru byl Kptlt. Möhlmann. Tímto výčtem však relevantnost k historickým faktům prostřednictvím filmu končí. Film je založen na

---

¹⁰ Enigma byl německý kódovací stroj, vizuálně připomínající psací stroj. Jednalo se o velice důmyslné zařízení, které bylo opatřeno ozubenými kotoučů. Kombinace těchto kotoučů, v závislosti na daném kódování dle kódovacích tabulek, představovala následný text, který byl na první pohled nesrozumitelný. Tento výsledný kód se následně dal rozluštit pouze za pomoci dalšího stroje enigma.

myšlence, že kódovací stroj enigma byl ukořistěn z této konkrétní ponorky. O tom však neexistuje žádný historický pramen. Způsob, jakým film tuto událost popisuje, je vysoce nepravděpodobný, protože tyto ponorky (v rámci Vlčí smečky) si vzájemně dosti intenzivně pomáhaly, s nejvyšší pravděpodobností by se tedy ponorka U-571 po svém poškození spojila s některou z ponorek ve smečce a následně by byla opravena. Následovalo by odplutí ponorky do jednoho z dvou přístavů, které byly základnou Vlčích smeček, kde by byla finálně opravena¹¹ (McNab, 2010 stránky 88-89). Samotný torpédový útok se dopouští jedné historické nepřesnosti v souboji s britským torpédoborcem. Hlubinné miny, které torpédoborec použije pro potopení německé ponorky, využívají nikoliv, jak by se na první pohled zdálo, explozi výbušniny jako takové, nýbrž tlakovou vlnu touto explozí vyvolanou. Díky prostředí kapaliny, v které nálože vybuchují, je jejich tlaková vlna silnější, než by byla na povrchu. Tato tlaková vlna byla schopna potopit ponorku do značné vzdálenosti od výbuchu miny a ponorka byla následně zatopena a potopena v důsledku poklesu tlaku vzduchu uvnitř ponorky. Tomuto jevu se říká imploze. Je tedy nereálné, aby ponorka U-571 odolala tlakovým vlnám z hlubinných min, které detonovaly v bezprostřední blízkosti, jak je to znázorněno ve filmu.

V 23. minutě se divákovi naskytne záběr, který působí zmateně. Několik postav, které byly na začátku filmu představeny jako poručíci, mají v této scéně identifikační označení odpovídající kapitánovi. Je tedy pravděpodobné, že autoři ve snaze držet se dostupných informací, použili skutečně odpovídající hodnosti poručíků, ale z důvodu vizuální zajímavosti filmu, využili označení vyšších důstojníků pro „lepší“ vizuální zážitek diváka (Tomáš, 2011 stránky 248-255).

Podobného omylu se autoři dopustili i v 32. minutě, kdy převlečený americký důstojník stojí před svými muži a je oblečen v německé uniformě. Uniforma je však uniformou nikoliv námořní, ale pěchotní. Konkrétně se jedná o uniformu nižšího důstojníka Wehrmachtu (Tomáš, 2011).

Divácky impozantní bitva v 52. minutě mezi německou opravářskou ponorkou a již obsazenou ponorkou U-571 je historicky vysoce nepravděpodobná. Již v principu

---

¹¹ Vlčí smečky, pod administrativním názvem 3. Unterteerseebootsflottille (3. Flotila), měly dva přístavy. Byly jimi kotviště La Rochelle a La Pallice v jihozápadní Francii a přístav Kiel na severu Německa.

námořních bitev je vysoce nepravděpodobná vzájemná snaha potopit dvě ponorky za pomoci torpéd. Ponorka je totiž velmi malý cíl, který se navíc pohybuje. Tím nejdůležitějším je však množství proměnných, které jsou při konfliktu dvou ponorek umocněny hloubkou, v které se ponorka nalézá. Tyto faktory tvoří z ponorky téměř nezasazitelný cíl. Rozporuplným však je záběr z 53:11, kdy torpédo sklouzne po boku ponorky. Torpéda za II. světové války byla opatřena dvěma typy roznětek. První je kontaktní, která způsobila explozi torpéda při stlačení špičky torpéda, tato roznětka reagovala pouze při přímém zásahu cíle. Druhá, pro tento záběr stěžejní roznětka, je magnetická. Tato roznětka reagovala na kovové součásti lodě. Výkyv roznětky, způsobený silným magnetem, odpálil torpédo při přiblížení se k cíli na několik centimetrů. Právě tato roznětka by zajistila explozi torpéda při „klouzání“ po boku plavidla.

Obrázek 6: Ponorka U 571 míjí torpédo – fotografie z filmu

Zdroj: (Mostow, 2000)

Poslední historická nepřesnost je vyobrazena v čase 1:40:00, kdy se ponorka U-571 snaží uniknout před německým torpédoborcem. Již v principu je tato scéna nereálná, protože málokterá plavidla se plavila osamocena. Jedinou výjimkou byla těžká bitevní

loď Bismarck¹², kterou německé Kriegsmarine považovalo za neporazitelnou, a tak byla ponechávána nechráněná. Historickou nepřesností je však způsob pronásledování ponorky. Německé námořnictvo si bylo vědomo přítomnosti záďových torpédometů na ponorkách a možnosti potopení lodi v přesné koridoru za pronásledovanou lodí. Proto se při pronásledování jakéhokoliv plavidla plulo mimo jeho stopu. Pokud by tedy torpédoborec plul po tomto vzoru, byl by, obzvláště díky své manévrovatelnosti, těžkým cílem (McNab, 2010).

6.3 Závěr k filmu: Ponorka U-571

Film Ponorka U-571 je velice zajímavým historickým filmem, který jako jeden z prvních začal využívat plněhodnotných historických rekvizit. Tento film postavil svůj příběh na skutečných historických faktech, které zasadil do smyšlené situace. Jedná se o jeden z mála filmů, který diváky může obohatit i z hlediska historie. Jeho slabinou je slabší příběh, který hodnocení filmu snižuje (hodnocení 73 %, Csfid.cz). Film jednoznačně dokazuje zájem současného diváka o pravdivost historických faktů v současné filmografii.

---

¹² Největší bitevní loď německého válečného námořnictva (Kriegsmarine), která byla potopena v květnu 1941. Tato loď měla i sesterskou loď Tirpitz, která byla potopena na konci války (1944).

7 PEARL HARBOR

7.1 Úvod do filmu: Pearl Harbor

Film Pearl Harbor se do paměti diváků nezapsal ani tak svou historickou podstatou, jako bohatým romantickým příběhem zaštiťujícím milostný trojúhelník mezi Benem Affleckem, Joshem Hartnettem a krásnou Kate Beckinsale. Celý tento příběh lásky je zasazen do období roku 1941, kdy Spojené státy vstoupily do II. světové války. Úspěch filmu byl však vystaven na romantické podstatě nikoliv na historických faktech.

„Danny a Rafe jsou od dětských let přáteli a oba si zamilovali letadla a létání. Nerozešli se ani v dospělosti, kdy se oba stali piloty americké armády. V Evropě již zuří válka, ale američtí vojáci zatím tráví mírové dny na svých základnách. Přesto se Rafe, který je starší, přihlásí jako dobrovolník do britských RAF a odchází bojovat do Evropy. Krátce před odchodem se seznámí se zdravotní sestrou Evelyn. Evelyn a její kamarádky se přicházejí pobavit s vojáky z Rafeovy jednotky. Rafe a Evelyn spolu stráví poslední romantický večer. V závěru Rafe přizná Evelyn, že odchází do války. Danny s jednotkou a skupina zdravotních sester jsou převeleni na havajskou základnu Pearl Harbor, kde Evelyn oddaně čeká na každý Rafeův dopis. Jednoho dne je to právě jeho nejlepší přítel Danny, který přináší Evelyn smutnou zprávu. Rafe byl sestřelen nad mořem a zahynul. Ačkoliv se tomu brání, mezi oběma lidmi, které bolí ztráta přítele, začne vznikat milostné pouto. Zanedlouho spolu Danny a Evelyn stráví noc. Jednoho dne se však před dveřmi Evelyniny ošetrovny objeví Rafe, živý a zdravý. Zraněného pilota totiž vylovili z moře a zachránili francouzští rybáři. Rafe okamžitě pozná, že mezi Dannym a Evelyn vznikl cit. Jeho reakce je tvrdá a odmítavá, večírek na uvítanou skončí rvačkou. Do milostného trojúhelníku však nečekaně vstoupí historické události. 7. prosince 1941 napadlo Japonsko nečekaně základnu Pearl Harbor.“ (Distributor, © 2001-2016)

7.2 Analýza filmu: Pearl Harbor

První historickou nepřesnost může divák nalézt v 34. minutě filmu, kdy na poradě admirality Japonska jeden z generálů popisuje materiální situaci Japonska a odůvodňuje útok na Spojené státy jako jedinou možnost, jak vyřešit japonskou krizi ohledně ropných zásob. Z hlediska historie však důvod útoku na Pearl Harbor nebyl natolik složitý. Japonci si uvědomovali vzniklou situaci. Tedy to, že Američané brzy vstoupí do války. Jednalo se tedy o preventivní útok, který měl americké námořní síly oslabit. Japoncům bylo jasné,

že jakožto spojenci Třetí říše se po vstupu Spojených států stanou jejich nepřítelem. Z tohoto důvodu se rozhodli pro útok na Pearl Harbor, kde 7. prosince 1941 měla být ukotvena americká pacifická flotila. Cílem však neměla být bitevní loď Arizona, jak je ve filmu prezentováno, ale letadlové lodě pacifické flotily. Ty však byly toho dne mimo svá běžná kotviště. Film dále nastiňuje, jak se americký lid semkl a v rekordním čase flotilu obnovil. Z historických pramenů lze zjistit, že japonský útok neměl natolik zničující účinky.

Několik zajímavých momentů se divákovi naskytne v časech 37:35 a 41:49. V prvním případě se jedná o scénu, při které je sestřelen německý stíhač Bf 109 E. Americký pilot „Raf“ v britském letounu Spitfire zasáhne letadlo z 6 hodin¹³. Německý letoun ihned po zásahu exploduje. Tento záběr je více než nepravděpodobný. Aby k tomuto scénáři došlo, muselo by být tedy dosaženo zásahu hned několika válců motoru Maybach (namontovaného v letounu Bf 109) zároveň. Kulka z kulometu Spitfire ráže 12,5mm nemá dostatečnou razanci k tomu, aby prošla celým trupem letadla, radiostanicí umístěnou za pilotem, tělem pilota a válci motoru. Tento konkrétní útok by tedy pravděpodobně způsobil fatální poškození směrovek či smrt pilota. V obou případech by se nejednalo o tak pestrý záběr. V čase 41:49 je situace podobná. Pilot „Raf“ provádí nálet na německý bombardér HE 111, který po zásahu kokpitu vybuchuje. V tomto případě je výbuch téměř vyloučen, protože v kokpitu letounu se nenalézaly výbušné předměty, které by tento výbuch mohly způsobit. (Bishop, 2010)

Velmi překvapivou scénou by se dal nazvat záběr v čase 1:31:17, kdy je poměrně detailně zabrán pumový útok na zakotvené torpédoborce. Zarážející však na tomto záběru je, že se jedná o moderní torpédoborce. Jejich charakteristická rovná plocha můstku a přítomnost pouze jednohlavňového automatického děla dává jednoznačnou představu, že se jedná o torpédoborec třídy Arleigh Burke. Přestože se jde o krátký záběr, jedná se o rekvizitu, které pokud si divák všimne, bude si jí všímat po celou dobu obrazu a bitvy o Pearl Harbor.

---

¹³ V terminologii leteckých pilotů se jedná o pojem odvozený od ručičkových hodin, kdy hodinová ručička představuje polohu, kde se nalézá nějaký předmět. Vždy platí, že 12 hodin je v předu od letadla. Tedy 6 hodin je za letounem.

Obrázek 7: Současné americké křižníky třídy Arleigh Burke při útoku na Pearl Harbor 7. 11. 1941 – fotografie z filmu

Zdroj: (Bay, 2001)

Je však jasné, že autoři se rozhodli použít i další ryze moderní výstroj, kterou zasadili do období 1941. Jedním z dalších příkladů je vysílací zařízení reagující na chvění hlasivek nikoliv však na zvukové vibrace. Tento specifický typ vysílačky je v armádách využíván až od 90 let. I za předpokladu, že by tuto ryze moderní technologii používali v roce 1941, nebylo by možné ji využít v letadle, kde by otřesy vyvolané motorem letounu rušily signál tohoto zařízení. I v moderních stíhacích letounech se využívá klasický mikrofon umístěný v dýchacím zařízení pilota.

7.3 Závěr k filmu: Pearl Harbor

Film Pearl Harbor je vynikajícím filmem z hlediska romantiky. V tomto ohledu se bezpochyby zapsal do srdcí diváků. Z hlediska historie se film dopouští spousty nepřesností, které by se daly nazvat zbytečnými. Animace modelů lodí netřeba nahrazovat současnou variací. Oku částečně znalého diváka znázornění torpédoborce třídy Samson z II. světové války, znázorněné torpédoborcem třídy Arleigh Burke, bude vadit. Film však vznikl v době, kdy se historická přesnost nepovažovala za nikterak důležitou.

ZÁVĚR

V této práci autor ukázal na historické nepřesnosti ve vybraných filmech v rámci praktické části. Tyto nepřesnosti autor porovnal s teoretickými znalostmi z historických pramenů, které nejprve popsal v teoretické části této práce.

Jednotlivé analýzy historických nepřesností, včetně z nich vyplývajícího závěru, jsou popsány v praktické části u názvů kapitol jednotlivých filmů. Autor této práce bral v úvahu období, ve kterém byl film natočen a u dané analýzy na tento fakt vždy poukázal (viz. Analýza filmu Bitva v Ardenách).

Předmětem jednotlivých analýz bylo porovnání vizuálních aspektů jednotlivých rekvizit a kostýmů s jejich historickou předlohou. Největší historickou nepřesností z vybraných filmů autor zmiňuje kompletní nahrazení mechanizovaných jednotek německé deváté divize dobovou technikou amerických sil. Tato nepřesnost se týká filmu Bitva v Ardenách. Autor ale také navíc zmiňuje, že tento film byl natočen v 60. letech 20. století a v danou dobu nebylo k dispozici adekvátní množství německých rekvizit pro realizaci toho filmu.

Z analýzy této práce vyplývá, že vybrané filmy popisují historická fakta velmi volně a není tedy možné je brát jako naučný materiál. Zároveň mají ale tyto filmy emoční charakter a tím umocňují atmosféru dané doby spojenou s příběhy lidí, i když ne vždy dle skutečných událostí a jmen. Můžeme tedy tyto filmy brát jako poučné vcítění do tehdejší doby, ale ne jako vizuálně zpracovaný, historicky přesný, prvek. Přesný historický popis reality tehdejší doby zůstává nadále doménou historických dokumentů.

I když mohou být historické hrané filmy fakticky nepřesné, je tento žánr v dnešní době nesmírně důležitý. Pro současnou mladou generaci lidí je příhodnější vizuální stránka historických událostí spíše, než čerpání těchto vědomostí z více písemných zdrojů. Je tedy důležité, aby tato generace vzala v potaz možné objevení historických nepřesností a uvědomila si možnost autokorekce těchto informací po využití jiných informačních zdrojů. Po zhlédnutí historických hraných filmů bychom se tedy v případě potřeby po reálných historických faktech měli navrátit zpět ke kořenům, do knihoven a

ke kronikám, které nám podají přesné, i když pro někoho těžko stravitelné informace o tehdejší době.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

- Annakin, Ken. 1965. *Bitva v Ardenách*. Warner Bros. Entertainment, 1965.
- Annaud, Jean Jacques. 2001. *Nepřítel před branami*. Paramount pictures, 2001.
- Ayer, David. 2014. *Železná srdce*. Sony Pictures Entertainment Company, 2014.
- Bay, Michael. 2001. *Pearl Harbor*. Touchstone Pictures, 2001.
- Bernard, Jan a Frýdlová, Pavla. 1988. *Malý labyrint filmu*. 1. vydání. Praha : Albatros, 1988.
- Bishop, Chris a Rosado, Jorge. 2006. *Tankové divize německé armády 1939-1934*. 1. vydání. Praha : Svojk&Co., 2006. ISBN 80-7352-400-7.
- Bishop, Chris. 2010. *Organizace a bojiště Německé Luftwaffe ve 2. světové válce*. 1. vydání. Praha : Svojk&Co., 2010. IBN 978-80-256-0259-1.
- . 2009. *Organizace a bojiště Německé pěchoty ve 2. světové válce*. 1. vydání. Praha : Svojk&Co., 2009. ISBN 978-80-256-0145-7.
- Bundarčuk, Fjodor. 2013. *Stalingrad*. Sony Pictures Entertainment Company, 2013.
- Haskew, Michael. 2011. *Organizace a bojiště Západních spojeneckých vojsk*. 1. vydání. Praha : Svojk&Co., 2011. ISBN 978-80-256-0360-4.
- kolektiv autorů. 1985. *Druhá světová válka, stručné dějiny*. [překl.] Ludvík Myška. 1. vydání. Praha : Nakladatelství Svoboda, 1985. není uvedeno.
- Krawczyk, Wade. 2003. *Uniformy německé armády za 2. světové války*. 1. vydání. Praha : Naše vojsko s.r.o., 2003. ISBN 80-206-0703-X.
- McNab, Chris. 2010. *Organizace a bojiště Německého válečného námořnictva ve 2. světové válce*. 1. vydání. Praha : Svojk&Co., 2010. ISBN 978-80-256-0260-7.
- Mostow, Jonathan. 2000. *Ponorka U-571*. Universal Pictures, 2000.
- Porter, David. 2011. *Organizace a bojiště Rudé armády ve 2. světové válce*. 1. vydání. Praha : Svojk&Co., 2011. ISBN 978-80-256-0361-1.

Ryan, Mike. 2004. *Encyklopedie speciálních jednotek*. 1. vydání. Praha : Svojk&Co., 2004. ISBN 80-7237-868-6.

Strachota, Karel. 2012. *Základy dokumentárního filmu*. Praha : Člověk v tísní, o. p. s., 2012. ISBN 978-80-87456-24-8.

Tomáš, Jan. 2011. *Svět 1940-1945 ve stejnokroji*. 1. vydání. Praha : Naše vojsko s.r.o., 2011. ISBN 978-80-206-1173-4.

Václavů, PhDr. Lubor. 2014. Hyde Park Civilizace. [dotazovaný] Daniel Strach. *70 let od vylovení spojeneckých vojsk v Normandii*. ČT 24, Praha : Česká televize, 6. 6 2014.

Wolochatiuk, Tim. 2010. *Lovci nacistů - Malmédský masakr*. N M Productions; IMG Entertainment, 2010.

Seznam použitých internetových zdrojů

Bontonfilm. © 2001-2016. Česko-Slovenská filmová databáze. *Stalingrad*. [Online] POMO Media Group s.r.o., © 2001-2016. [Citace: 26. 12 2015.] <http://www.csfd.cz/film/310423-stalingrad/prehled/>.

Distributor. © 2001-2016a. Česko-slovenská filmová databáze. *Nepřítel před branami*. [Online] POMO Media Group s.r.o., © 2001-2016a. [Citace: 25. 12 2015.] Dostupné z: <http://www.csfd.cz/film/164-nepritel-pred-branami/prehled/>.

—. © 2001-2016b. Česko-slovenská filmová databáze. *Pearl Harbor*. [Online] POMO Media Group s.r.o., © 2001-2016b. [Citace: 25. 12 2015.] <http://www.csfd.cz/film/545-pearl-harbor/prehled/>.

—. © 2001-2016c. Česko-slovenská filmová databáze. *Ponorka U-571*. [Online] POMO Media Group s.r.o., © 2001-2016c. [Citace: 25. 12 2015a.] <http://www.csfd.cz/film/13952-ponorka-u-571/prehled/>.

Falcon. © 2001-2016. Česko-Slovenská filmová databáze. *Železná srdce*. [Online] POMO Media Group s.r.o., © 2001-2016. [Citace: 26. 12 2015.] <http://www.csfd.cz/film/339501-zelezna-srdce/prehled/>.

Hanz. 2007. Encyklopedie zbraní. *Samopaly USA*. [Online] 2007. [Citace: 28. 1 2016.] http://encyklopediezbrani.cz/encyklopedie_zbrani_samopaly_usa.html.

Nova. © 2003-2016. Filmová databáze. *Bitva v Ardenách*. [Online] Filmová databáze s.r.o., © 2003-2016. [Citace: 26. 12 2015.] <http://www.fdb.cz/film/bitva-v-ardenach-battle-of-the-bulge/4172>.

TEadmin. 2014a. Tanks encyclopedia. *M3 Stuart*. [Online] The First Online Tank Museum, 2014a. [Citace: 28. 1 2016.] http://www.tanks-encyclopedia.com/ww2/US/M3_stuart.php.

—. 2014b. Tanks encyclopedia. *M4 Sherman*. [Online] The First Online Tank Museum, 2014b. [Citace: 28. 1 2016.] http://www.tanks-encyclopedia.com/ww2/US/M4_Sherman.php.

Vlacha, Letecké Muzeum Metoděje. 2015. Letecké Muzeum Metoděje Vlacha. *Fieseler Fi 156 Storch (Čáp)*. [Online] © Letecké Muzeum Metoděje Vlacha, 2015. [Citace: 20. 1 2016.] <http://www.letecke-muzeum-metodeje-vlacha.cz/exponaty/letadla-letuschopna/fieseler-fi-156-storch-cap/>.

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Mapa bitvy o Stalingrad – fotografie z filmu (Annaud, 2001) 24

Obrázek 2: Mapa bitvy o Stalingrad (Bishop, a další, 2006 str. 85) 24

Obrázek 3: Německé dělo PAK obsluhované ruskými jednotkami – fotografie z filmu (Bundarčuk, 2013) 31

Obrázek 4: Americký tank M48 Patton s německým označením – fotografie z filmu (Annakin, 1965) 35

Obrázek 5: Německý těžký tank Panter (Bishop, a další, 2006 str. 179) 35

Obrázek 6: Ponorka U 571 míjí torpédo – fotografie z filmu (Mostow, 2000) 45

Obrázek 7: Současné americké křižníky třídy Arleigh Burke při útoku na Pearl Harbor 7.11.1941 – fotografie z filmu (Bay, 2001) 49

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Šimon Klein

Obor: Sociální a mediální komunikace

Forma studia: prezenční studium

Název práce: Zobrazení druhé světové války ve filmu a konfrontace s realitou

Rok: 2016

Počet stran textu: 44

Počet titulů českých použitých zdrojů: 20

Počet internetových zdrojů: 10

Vedoucí práce: PhDr. Jiří Šindar